

MONITORING EU
europoslance Hynka Fajmona

ŘÍJEN/LISTOPAD 2005

PETRA KUCHYŇKOVÁ, ONDŘEJ KRUTÍLEK

CENTRUM PRO STUDIUM DEMOKRACIE A KULTURY

BRNO 2005

CENTRUM PRO STUDIUM DEMOKRACIE A KULTURY (CDK)

- nezávislá, nezisková vzdělávací a kulturní organizace založená ve formě občanského sdružení v srpnu 1993 v Brně
- navazuje na některé starší iniciativy, jež souvisejí s rozvojem nezávislých aktivit a vydáváním samizdatových časopisů před listopadem 1989

Činnost CDK

- publikační a vydavatelská činnost (od založení CDK téměř 200 vydaných knih)
- vydávání periodik *Revue Politika* (nástupce někdejší *Revue Proglas*) a *Teologie & Společnost* (nástupce *Teologického sborníku*)
- odborný servis různým složkám veřejné správy
- pořádání přednášek, seminářů a konferencí

Struktura CDK

CDK se člení na dva relativně svébytné, přesto však vzájemně intenzivně komunikující instituty: **Institut pro politiku a kulturu (IPK)** a **Institut křesťanských studií (IKS)**. Vedle obou institutů provozuje také vlastní nakladatelství a typografické studio. Vrcholným řídicím orgánem je Rada CDK, jejíž rozhodnutí realizuje výkonný ředitel.

Personální složení Rady CDK

Prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D.	předseda
Ing. Zdeněk Granát	finanční ředitel CDK a jednatel
doc. PhDr. Jiří Hanuš, Ph.D.	ředitel IKS a jednatel
František Míks	ředitel IPK a jednatel

Výkonný ředitel

PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.

Kontakt

Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK)

Venhudova 17, 614 00 Brno

www.cdk.cz, cdk@cdk.cz, tel.: 545 213 862, mobil: 775 570 801

INSTITUT PRO POLITIKU A KULTURU (IPK)

Činnost IPK

- vydávání *Revue Politika*
- vydávání knih z oblasti společenských věd
- pořádání konferencí, seminářů a přednášek
- analýza evropské legislativy a politiky
- podpora demokracie v zemích s nedemokratickou minulostí

Revue Politika

- exkluzivní pravicový měsíčník pro politiku, společnost a kulturu vycházející nepřetržitě již šestnáctým rokem
- jeho nedílnou součástí je literárně kulturní revue *Proglas*
- podává neotřelý, fundovaný a realistický pohled na dění u nás i v zahraničí
- nabízí komentáře, analýzy a eseje nejlepších českých autorů (politologů, historiků, sociologů, ekonomů, právníků a publicistů) a nejzajímavější překlady z prestižních zahraničních časopisů
- pravidelně informuje o knižních novinkách týkajících se politiky a všeho, co s ní souvisí
- UKÁZKOVÉ ČÍSLO ZDARMA!

Konference, semináře a přednášky

IPK pořádá – samostatně či v součinnosti s některou z akademických nebo neziskových institucí a nadací – odborné konference, semináře či přednášky. Našimi nejčastějšími partnery jsou Filozofická fakulta, Fakulta sociálních studií a Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity v Brně a Ústav pro soudobé dějiny AV ČR.

Analytická činnost

- od roku 2002 IPK příležitostně vypracovává odborné analýzy a návrhy zákonů pro Poslaneckou sněmovnu Parlamentu ČR
- má vytvořenu síť kontaktů na kvalitní a erudované právníky, politology, ekonomy a další odborníky, která umožňuje zajistit vypracování odborných analýz a návrhů zákonů téměř na jakékoli téma
- zprostředkovává vazbu mezi politickou reprezentací a akademickým prostředím

Analýza legislativy EU

V roce 2004 v rámci IPK vzniklo z iniciativy poslance Evropského parlamentu Hynka Fajmona (EPP-ED/ODS) oddělení pro analýzu evropské legislativy a politiky, jehož posláním je:

- zajišťování pravidelného měsíčního monitoringu evropské legislativy
- provádění analýz vybraných legislativních problémů
- pravidelné zprostředkovávání výsledků práce prostřednictvím médií

Spolupráce s EPP-ED

Od roku 2003 IPK spolupracuje s poslaneckou frakcí EPP-ED v Evropském parlamentu. V rámci této spolupráce:

- organizuje konference na nejružnější společensko-politická témata (např. perspektivy EU, cesta České republiky do EU)
- vydává odborné publikace (např. sborník *Cesta České republiky do Evropské unie*)
- zajišťuje vydávání informačních brožur seznamujících širokou veřejnost s problematikou EU (např. *Co byste měli vědět o Evropském parlamentu, Evropská unie a vaše město/obec*)
- vydává přílohy časopisu *Revue Politika* (např. *EPP-ED a evropská politika*, *EPP-ED a evropská ústava*, *EPP-ED a liberalizace světového obchodu*)

Součástí *Revue Politika* jsou i Evropské stránky, kde jsou prezentovány komentáře, analýzy a překlady zahraničních článků týkající se problémů projektu evropské integrace.

Podpora procesů demokratizace

IPK rozšířil v roce 2004 svoji činnost také o problematiku podpory procesů demokratizace v zemích, které mají aktuální zkušenost s nedemokratickým režimem. Projevem této orientace je v současné době projekt „Democratic Institution Building Process – Lessons from the Czech Republic“, jenž je zaměřen na předávání zkušeností z českého přechodu k demokracii iráckým občanům – nově zvoleným poslancům, představitelům vznikajících politických stran a občanských sdružení.

V rámci projektu IPK organizuje:

- pozorovatelské mise českých voleb spojené s odbornými přednáškami
- specializované semináře pro vybrané irácké představitele
- vydání obsáhlé reprezentativní učebnice v arabštině pojednávající o českém přechodu k demokracii ve všech oblastech politického a společenského života

Personální složení IPK

Ředitel: František Mikš
Odborní pracovníci: PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
Mgr. Kateřina Hloušková
PhDr. Pavel Pšeja, Ph.D.
Analytici: Mgr. Petra Kuchyňková
Mgr. Ondřej Krutílek

Kontakt

Institut pro politiku a kulturu (IPK)
Centra pro studium demokracie a kultury (CDK)
Venhudova 17, 614 00 Brno
www.cdk.cz/ipk, ipk@cdk.cz,
tel.: 545 213 862, mobil: 775 570 805

PROFILY AUTORŮ

Mgr. Petra Kuchyňková

V CDK působí jako analytička od září 2004. Vystudovala obor mezinárodní vztahy a evropská studia na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, kde v současnosti postgraduálně studuje obor politologie se zaměřením na mezinárodní vztahy. V rámci své odborné činnosti se věnuje především problematice evropské legislativy, aktuálnímu dění v Evropské unii a východní dimenzi vnější politiky Evropské unie. K oblastem jejího odborného zájmu náleží též otázky současné ruské zahraniční politiky se zaměřením na rozvoj vztahu Rusko – Evropská unie.

Mgr. Ondřej Krutílek

V CDK působí jako analytik a redaktor od září 2004. Od ledna 2005 výkonný redaktor *Revue Politika*. Vystudoval mezinárodní vztahy a evropská studia a bakalářský program politologie na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, kde v současnosti postgraduálně studuje politologii se zaměřením na evropská studia. Odborně se mj. věnuje problematice Evropského parlamentu a politice informační společnosti Evropské unie. Autor celé řady odborných i žurnalistických textů.

www.hynekfajmon.cz

EU.ODS.CZ

OBSAH

Executive summary	6	II. Aktuální problémy	22
I. Projednávaná legislativa (vybrané oblasti)	14	2.1 Budoucnost EU	22
1.1 Evropský parlament	14	Summit Evropské rady v Hampton Court	22
Černá listina nebezpečných leteckých společností	14	Budoucnost EU ve světle evropských volebních změn	23
Směrnice o službách	14	Rozšiřování EU	24
Nářízení o kvalitě nákladní železniční dopravy	15	2.2 Finance EU	25
Zpráva o programu MEDIA 2007	15	Finanční perspektiva 2007-2013	25
REACH	16	2.3 Justice a vnitro	27
1.2 Evropský soudní dvůr	17	Tajné věznice CIA?	27
Povinnost vypisovat výběrová řízení	17	Otázka ekonomické migrace	27
1.3 Komise	17	2.4 Zemědělství	28
Plán na zjednodušení legislativy	17	Jednání WTO	28
Problém dvojího zdanění	18	III. Přehled klíčových hlasování EP a hlasování skupiny ODS v EP	30
Iniciativa pro "transparentní Evropu"	18	IV. Slovníček	31
1.4 Rada	18		
1.4.1 ECOFIN	18		
Varování Maďarsku ve věci nadměrného rozpočtového deficitu	18		
1.4.2 RADA PRO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ	20		
Povinná doba odpočinku řidičů kamionů	20		

EXECUTIVE SUMMARY

I. Projednávaná legislativa (vybrané oblasti)

1.1 Evropský parlament

Černá listina nebezpečných leteckých společností

- Výbor EP pro dopravu 11. října prakticky jednohlasně (43:1:1) přijal zprávu k návrhu normy, která má v celé EU zavést černou listinu nebezpečných leteckých společností a má zakázat jejich přístup na unijní letiště. Výbor rozšířil původní předmět návrhu, který předložila Komise.
- *Obsah návrhu*
- Podle návrhu vytvoří každý členský stát (na základě pravidel normy) vlastní černou listinu, jíž předloží Komisi. Ta pak vytvoří celounijní závazný „blacklist“. Případné spory bude řešit speciální výbor, který jmenuje rovněž Komise.
- *Další vývoj*
- Plénum návrhy dopravního výboru podpořilo. Další projednávání návrhu se očekává na zasedání Rady začátkem prosince.

Směrnice o službách

- Pravicové frakce EP včetně EPP-ED předložily v průběhu října své pozměňovací návrhy k návrhu směrnice o službách, která má zásadně liberalizovat trh se službami v celé EU. Jejich návrhy jsou mnohem blíže původnímu textu Komise, jehož základním kamenem je tzv. princip originality.
- *Obsah pravicových pozměňovacích návrhů*
- Krom principu originality by měla budoucí norma obsahovat také co nejširší paletu profesí, jichž by se směrnice týkala. Obecně platí, že pravicové frakce se až na výjimky (způsobené jinými použitými formulacemi) shodují s původním návrhem Komise.
- *Další vývoj*
- Zainteresovaní pozorovatelé tvrdí, že pravicové frakce mají relativně vysokou šanci prosadit většinu ze svých pozměňovacích návrhů, protože počet jejich poslanců v EP převyšuje počet poslanců levice.

Nařízení o kvalitě nákladní železniční dopravy

- Evropský parlament 25. října definitivně zamítl návrh nařízení o kvalitě nákladní železniční dopravy. Legislativní proces v dané věci už nebude pokračovat.
- *Legislativní pozadí*
- Návrh (jedna ze čtyř součástí tzv. třetího železničního balíku) měl v celé EU zavést jednotné požadavky na nákladní železniční dopravu. V případě jejich nedodržení měl definovat kompenzace pro klienty drah.
- *Další vývoj*
- Z hlediska re-regulace na evropské úrovni nelze než rozhodnutí EP přivítat. Je ale třeba upozornit na fakt, že poslanci svým rozhodnutím sledovali nepřímou i snahu o prosazení intermodální dopravy v rámci projektu transevropských sítí.

Zpráva o programu MEDIA 2007

- Na plenárním zasedání 25. října poslanci EP schválili v rámci hlasování o zprávě o programu MEDIA 2007 vyšší podporu ochrany evropského audiovizuálního průmyslu, tedy vyšší podporu výrobě evropských filmů.
- Zpráva, kterou připravil německý poslanec za EPP-ED Hieronymi a která podléhala při hlasování spolurozhodovací proceduře, hovoří o podpoře evropské kinematografie na všech úrovních a především – o nutnosti vynětí audiovizuálního průmyslu a audiovizuální produkce ze všech jednání o liberalizaci obchodu.
- *Legislativní pozadí*
- Program MEDIA 2007 vytvořila Komise jako pokračování programů MEDIA Plus a MEDIA Trainig, jejichž platnost má končit se současnou finanční perspektivou, tedy na konci roku 2006.
- Zvýšená legislativní aktivita EU v oblasti audiovizuální a ochrany kulturního dědictví, patrná i během zasedání Rady pro vzdělání, mládež a kulturu 14.-15. listopadu a související s přípravou nové finanční perspektivy, představuje určitý signál i v rámci probíhajících jednání WTO, která probíhají nejen na úrovni jednání o větším otevření globálních trhů se zemědělskými výrobky a omezení neférových praktik

či překážek (vysoké vývozní subvence v rámci CAP), ale jedná se též o prohloubení liberalizace obchodu v dalších oblastech (služby a především produkty intelektuální činnosti též v souvislosti s ochranou práv duševního vlastnictví).

- *Sporné body politiky ochrany kulturního dědictví*
- Především USA se ve vzájemných jednáních s EU na půdě WTO často ohrazují proti protekcionismu, jež EU uplatňuje i ve vztahu k produktům, jež dává do souvislosti s ochranou kulturního dědictví.
- Naposledy takto vznesly USA protest proti podpisu úmluvy OSN (iniciované UNESCO) o ochraně kulturní rozmanitosti.
- *Hodnocení Hieronymiho zprávy*
- Hieronymiho zpráva předpokládá podporu evropskému audiovizuálnímu průmyslu ve smyslu „pozitivní regulace“ (hovoří se v ní např. o nedostatečném financování této oblasti).
- Obavy USA ve vztahu např. k úmluvě OSN o ochraně kulturní rozmanitosti, k níž se EU připojila, směřují především proti tomu, že bude EU klást překážky volnému obchodu s produkty audiovizuálního průmyslu, že bude podporovat jeho regulaci a „ochranu spotřebitele“ ve jménu ochrany své kulturní jedinečnosti.

REACH

- Jedním z hlavních bodů plenárního zasedání EP ve dnech 14. – 17. listopadu je první hlasování o vysoce kontroverzním balíku legislativy týkajícím se registrace, evaluace a autorizace chemikálií.
- *Legislativní pozadí*
- Paralelně probíhá projednávání REACH v Radě ministrů, 28.-29. listopadu bude projednáván na půdě Rady pro hospodářskou soutěž.
- Vzhledem k postoji klíčových členských zemí (současná předsednická země Velká Británie považuje REACH za jednu ze svých legislativních priorit, Německo naproti tomu požádalo o pozdržení rozhodovacího procesu v Radě), k celému legislativnímu balíku však nelze očekávat konsensus, rozhodovací proces o REACH bude tedy s největší pravděpodobností prodloužen do následujícího roku. Pokud se Británii nepodaří svolat ještě do konce roku mimořádné jednání Rady, jak o tom její představitelé v souvislosti s REACH hovoří.
- *Sporné body*
- Objektívni posouzení návrhu ztěžují i protichůdné výsledky jednotlivých expertíz, jejichž primárním posláním je, zdá se, obhájit stanovisko jedné či druhé strany (producenti vs. ekologové).

1.2 Evropský soudní dvůr

Povinnost vypisovat výběrová řízení

- Evropský soudní dvůr vydal 13. října v rámci tzv. prejudiciálního řízení rozhodnutí, že místní úřady v členských státech musejí dodržovat pravidla daná smlouvami a v případě zadávání veřejných zakázek musejí vypisovat výběrová řízení – bez ohledu na to, zda to vyžaduje legislativa konkrétního státu.
- *Sporné body*
- Otázka veřejných výběrových řízení je předmětem legislativních úprav v každém konkrétním členském státě. Na úrovni EU existuje jen rámcová směrnice.
- *Další vývoj*
- Proti rozhodnutí ESD se okamžitě postavila organizace zastupující lokální a regionální zájmy na úrovni EU (CEMR) s tím, že ESD de facto vytváří nové předpisy, aniž je demokraticky kontrolován ze strany EP a Rady, a v rozporu s principem subsidiarity omezuje akční radius místních úřadů.

1.3 Komise

Plán na zjednodušení legislativy

- Komisař Günter Verheugen 25. října prezentoval svůj plán na zjednodušení unijní legislativy. Navázal tak na dřívější iniciativu, jíž Komise předložila po prázdninách ve snaze docílit v EU „lepší regulace“. Vyloučil přitom, že by zjednodušení legislativy bylo synonymem pro deregulaci.
- *Obsah plánu*
- Verheugen představil tříletý plán, jehož realizace by měla vést především ke konsolidaci stávající nepřehledné legislativy a k vypuštění nepotřebných či zastaralých pasáží. Záměr by se měl týkat zejména automobilového průmyslu a nakládání s odpady. Později by se měl rozšířit i na oblast potravinářského, kosmetického a farmaceutického průmyslu.
- *Sporné body*
- Problematičnost Verheugenova plánu tkví v tom, že je a priori proti snížení regulace v rámci EU. Krom toho je třeba mít na paměti, že Komise musí pro svůj záměr získat podporu Rady i EP, protože v mnoha případech bude nezbytné zahájit standardní legislativní proces, v jehož rámci budou inkriminované normy pozměněny.

Problém dvojího zdanění

- Komise se v říjnu rozhodla zahájit do konce roku veřejnou internetovou konzultaci týkající se relativně běžného problému dvojího zdanění daní z přidané hodnoty. Výsledkem má být předložení novely tzv. šesté směrnice k DPH.
- *Legislativní pozadí*
- EU upravuje daňovou politiku jednotlivých členských států jen nepřímo – nestanovuje výši daní, ale usiluje o postupnou harmonizaci podmínek zdanění. I tak ale dochází k četným absurdním situacím.
- *Další vývoj*
- Komise k problematice dosud nezveřejnila další podrobnosti. Obecně však lze říct, že se pokouší o řešení ze špatného konce. Namísto zjednodušení legislativy (která notabene zasahuje do výlučné pravomoci členských států – alespoň jak se obecně chápe) usiluje o „nadstavbu“ v podobě arbitráží.

Iniciativa pro „transparentní Evropu“

- 9. listopadu prezentovala skupina komisařů (mimo jiné předseda Komise Barroso, místopředsedkyně a komisařka pro meziinstitucionální komunikaci Wallströmová, komisař pro boj s korupcí Kallas či komisařka pro zemědělství Boelová) sdělení vyzývající k vydání nové legislativní iniciativy pro zvýšení transparentnosti EU.
- Zmínění zástupci Komise si od takového kroku slibují oslabení kritiky euroskeptiků na adresu evropských institucí, jejich práce, těžkopádnosti a předimenzovanosti procesu legislativní tvorby či nadměrné evropské byrokracie. Slibují si též posílení informovanosti občanů např. prostřednictvím zveřejňování údajů o tom, kdo představuje skutečné majoritní příjemce peněz z evropského rozpočtu (komisaře na tuto myšlenku přivedly výsledky jednoho z četných průzkumů, který odhalil, že pouze 17% respondentů v rámci EU-25 zná skutečnost, že největší objem evropských financí je vydáván na společnou zemědělskou politiku).
- *Problém důvěryhodnosti evropských institucí*
- Nejnovější výsledky dotazníků Eurobarometru odhalily, že důvěra v evropské instituce klesá na nejnižší hodnotu od roku 2001.

1.4 Rada

1.4.1 EcoFin

Varování Maďarsku ve věci nadměrného rozpočtového deficitu

- Zasedání Rady ministrů financí 8. listopadu dominovalo téma nadměrného rozpočtového deficitu Maďarska. Podmínka, aby rozpočtový deficit (resp. dluh veřejných financí) státu nepřesahoval 3% HDP (resp. 60% HDP) je jedním z konvergenčních kritérií, které jsou podmínkou pro přijetí jednotné měny euro.
- *Konvergenční kritéria z hlediska ČR*
- Podobná varování EcoFin byla koncem roku 2004 adresována také ČR, jejíž rozpočtový schodek též překračuje zmíněné konvergenční kritérium, v následující zprávě Komise však bylo konstatováno, že ČR údajně (na rozdíl od Maďarska) podniká kroky k nápravě.
- *Sporné body Paktu růstu a stability: EU-15 vs. EU-25*
- Zatímco vůči Řecku bylo řízení Komise pro dlouhodobý nadměrný rozpočtový deficit a nezdravý stav veřejných financí zahájeno, klíčové státy eurozóny, Francie, Německo a částečně též Itálie také dlouhodobě nesplňovaly rozpočtové konvergenční kritérium. Namísto uplatnění procedury řízení ze strany Komise a příslušných sankcí však byl na summitu Evropské rady v březnu 2005 upraven samotný Pakt růstu a stability.
- Snad ve snaze obnovit důvěru v „hlídací“ mechanismy hospodářské unie Rada na listopadovém zasedání diskutovala též o zpřísnění a reformě ekonomických statistik, a to právě pod vlivem „řeckého skandálu“.
- V řeckém případě se jednalo o to, že Komise a Rada teprve na přelomu let 2004/2005 odhalily skutečnost, že Řecko prakticky od svého vstupu do eurozóny nesplňovalo konvergenční kritérium vyrovnaných rozpočtů a bilance veřejných financí.
- Česká vláda v září ohlásila, že se chystá vstoupit do eurozóny v rozmezí let 2009-2010, a to tzv. metodou „velkého třesku“, tedy současného přechodu hotovostních i bezhotovostních plateb na euro (v případě první vlny přechodu na euro, kterou absolvovaly staré členské země s výjimkou Dánska a Velké Británie, jež mají trvalou výjimku z Maastrichtské smlouvy a záleží tedy jen na nich, kdy se rozhodnou do hospodářské a měnové unie vstoupit, a Švédska, které záměrně nesplnilo konvergenční kritéria, probíhaly

naopak 2 fáze přechodu na jednotnou měnu, nejprve v bezhotovostním a poté v hotovostním platebním styku).

- Skutečností je, že některé nezávislé analýzy upozorňují na nereálnost myšlenky vlády na přijetí eura do roku 2010 v situaci, kdy ČR ještě ani není členem mechanismu ERM II, protože jí to nedovolují právě vysoké rozpočtové schodky.

1.4.2 Rada pro životní prostředí

- Rada ministrů životního prostředí se sešla 17. října v Lucemburku. Předmětem jejího jednání byla především problematika REACH, klimatické změny a tzv. tematické strategie v rámci iniciativy Komise, která má za cíl dosáhnout „lepší regulace“ v kontextu celého jednotného trhu EU. Ministři podle očekávání nedospěli k žádnému konkrétnímu závěru.
- REACH
- V otázce REACH Rada rámcově podpořila kompromisní návrh britského předsednictví a odsouhlasila zkrácení předloženého textu o dvě třetiny (z 1200 na 400 stran) z důvodu existence potřebných předpisů na úrovni OECD.
- *Klimatické změny*
- Co se týče změn klimatu, přijala Rada „realistickou“ pozici. Jejím hlavním cílem bylo vygenerovat základní stanovisko k nadcházející konferenci stran Konvence o klimatických změnách v Montrealu. Krom toho zopakovala, že Unie bude i nadále rozpracovávat svůj systém emisních povolenek a v budoucnu jej rozšíří pravděpodobně i na oblast letecké dopravy.
- *Tematické strategie*
- Ve věci tematických strategií se ministři shodli na potřebě snížení byrokratické zátěže, nikoli však za cenu snížení stávající ochrany životního prostředí.

Povinná doba odpočinku řidičů kamionů

- V průběhu října bylo otevřeno dohodovací řízení mezi Radou a Evropským parlamentem stran návrhu nařízení a směrnice o povinných dobách odpočinku, které mají dodržovat řidiči kamionů. Obě instituce nedospěly ani za přispění Komise ke konsenzu.
- *Sporné body*
- V případě povinné doby odpočinku nebyly instituce prozatím schopny dosáhnout shody ve věci maximální doby jízdy za jeden týden (56, resp. 76 hodin) ani ve věci organizace doby odpočinku, její kontroly a případných pokut. Obecně platí, že EP je pro větší omezení doby

jízdy, pro rozšíření doby odpočinku a pro častější a přísnější kontroly s možností pokutování těch, kteří stanovená pravidla nedodržují.

- *Další vývoj*
- Dohodovací řízení v dané věci by mělo být završeno nejpozději 6. prosince. Zúčastněné strany to však nepředpokládají.

II. Aktuální problémy

2.1 Budoucnost EU

Summit Evropské rady v Hampton Court

- Některých otázek budoucnosti EU se dotkla neformální schůzka hlav států a vlád členských zemí EU uskutečněná na půdě předsednické země, v Hampton Court ve Velké Británii 27. října. Neočekávaly se ovšem zásadní průlomy ani v otázce finanční perspektivy či dalšího rozšiřování EU, schůzka se spíše odehrávala v duchu summitové politiky EU, na pomezí osobní výměny názorů v rámci „exkluzivního klubu“ evropských leaderů a setkání na nejvyšší úrovni. Byly očekávány spíše možné posuny v postojích předsednické země, které po několik měsíců představitele evropských institucí (zejména Komise) i jiných členských států vyčítali nečinnost a nezájem o plnění její funkce.
- Jednání neformálního summitu v Hampton Court lze v duchu předchozích poznámek charakterizovat jako obrácená spíše na vnější otázky fungování EU než na vnitřní problémy, které obvykle naplňují kontroverzní agendu.
- Hovořilo se proto více než obvykle o otázkách společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP), z pohledu financování i obsahové naplně. Summit v Hampton Court tak nepřinesl žádný výraznější průlom v otázce financování evropského zemědělství či oblasti technologie a výzkumu, kde na zvýšení finančních prostředků trvá právě předsednická země Velká Británie. Na půdě na výsost aktuální se pro jistotu nehovořilo ani o britském rabatu. Francouzský prezident Chirac v zájmu podpory evropských inovací a patentů (v této oblasti je Francie často označována za „brzdu“ ve prospěch zemědělství) navrhl, aby se o navýšení prostředků v této oblasti postarala Evropská investiční banka prostřednictvím půjčky 10 mld. euro.
- Na schůzce byl diskutován návrh vytvoření nového fondu pro boj s efekty globalizace, který by měl být určen primárně pro pomoc rozvojovým

státům, našel však též řadu odpůrců, kteří poukazují na potřebu směřovat peníze evropského rozpočtu spíše dovnitř EU nežli navenek.

- Schůzka, jakkoli neformální, se nemohla vyhnout aktuálně probíhajícím jednáním WTO, která mají vyvrcholit 13.-18. prosince v Hong Kongu.
- V Hampton Court se diskutovalo i o dalších aspektech vnějších obchodních vztahů EU, a to především o vztahu k Číně a Indii ve světle nadcházejících summitů EU-Čína a EU-Indie.

Budoucnost EU ve světle evropských volebních změn

- Ačkoli je EU často prezentována jako jednolité celek a útvar, který by měl snad v budoucnosti vytlačit a nahradit rovinu národních států, vrací toto přání fakt, že k nejdůležitějším politickým událostem Evropy s výrazným vlivem na směr událostí odehrávajících se také na úrovni EU, patří parlamentní volby a obměny exekutivy v klíčových členských státech.
- Na podzim 2005 došlo k politickým změnám vyvolaným volbami ve dvou velkých státech EU, z nichž jeden je zakládajícím členem, kvůli němuž de facto (dle některých interpretací integračního procesu) byla ES, respektive Evropské společenství uhlí a oceli, založena, a druhý je největším novým členem s ambicí (dle některých komenářů) být jakýmsi politickým „leaderem východu EU“. Reč je o Německu a Polsku.
- *EU a německé volby*
- V Německu se po patovém volebním výsledku pod vedením Angely Merkelové utvořila široká pravo-levá koalice složená z SPD, CDU a CSU. Z hlediska ČR náleželo k nejzajímavějším bodům povolebního vývoje v Německu původní obsazení křesla ministra financí předsedou bavorské CSU Edmundem Stoiberem, který se nikdy příliš netajil svými sympatiemi k nějaké formě vyrovnání historického vztahu Čechů a sudetských Němců, podporou jejich nároků na možné odškodnění a voláním po právní anulaci tzv. Benešových dekretů.
- Stoiber původně plánoval v rámci své funkce ministra financí spojit též pravomoci člena vlády odpovědného za německou politiku vůči (a v rámci) EU. Stoiber však nakonec 31. října oznámil své rozhodnutí, že do pravolevého kabinetu Merkelové nevstoupí.
- *Vláda Merkelové a evropské otázky*
- Z hlediska „evropské“ politiky nová vláda Merkelové ohlásila relativní kontinuitu s politikou předchozí Schröderovy vlády, zejména

pokud jde o postoj k nové legislativě týkající se chemického průmyslu REACH, chce navázat na opatrný až negativní postoj Schröderovy vlády k příliš velkorysému nastavení nové směrnice o liberalizaci trhu se službami.

- Podpoří zřejmě Francii v jejím trvání na platnosti zemědělského „kompromisu“ ze zasedání Evropské rady v roce 2002, který předpokládá zachování dosavadních parametrů financování CAP až do roku 2013 bez hlubších reforem, jež nyní požaduje např. Velká Británie.
- Znepokojivé z pozice nových členských států je to, že se nová vláda ve své koaliční úmluvě přihlásila k prohlášení, že považuje daňovou politiku a politiku investičních pobídek ze strany nových členských států za jednoznačný „sociální dumping“, který přispívá k odlivu investic a představuje ohrožení pro německou zaměstnaneckou politiku. Stejně lze interpretovat pozici vůči eventuelnímu zpřístupnění trhu práce občanům nových členských zemí.
- Na jaře 2006 vyprší první dvouletá perioda, po níž se mohou staré členské státy, jež dosud neotevřely svůj pracovní trh novým členským zemím, rozhodovat, zda trvají objektivní důvody ohrožení jejich pracovního trhu, pro něž přijaly zmíněné rozhodnutí. Finsko již oznámilo, že pravděpodobně svůj pracovní trh novým členům otevře, tedy že neprodlouží přechodné období o 3 roky (dle schématu 2+3+2, jež předpokládá přístupová smlouva).
- Nová německá vláda naproti tomu ohlásila, že počítá s prodloužením přechodného období pro volný pohyb pracovních sil z nových členských států, a to minimálně na další 3 roky z důvodu přetrvávajících obav o svůj pracovní trh.
- Poněkud překvapivě se kabinet Merkelové v listopadu přihlásil k otázce, která během podzimu poněkud ustoupila do pozadí ve stínu jednání WTO, rozpočtových otázek a nepokojů ve Francii: problému „k ledu uložené“ evropské ústavy. Ústy své předsedkyně Merkelové se nová německá vláda přihlásila k myšlence, že by možná stálo za to dokument oživit, což lze interpretovat jako další ze značných zklamání pro ty, kdo věřili, že nový kabinet Merkelové bude v klíčových otázkách evropské budoucnosti postupovat přece jen jinak než předchozí Schröderova vláda.

Rozšiřování EU

- *Rumunsko a Bulharsko*
- Přípravované rozšíření EU o Rumunsko a Bulharsko je na pořadu plenárního zasedání EP ve dnech 14.- 17. listopadu.

- Komise se v komentáři k nim vyjadřuje zdrženlivěji než EP, hovoří o tom, že celý proces musí být ještě podroben revizi v květnu 2006 a navrhuje dokonce možné jednoleté odložení přistoupení.
- *Západní Balkán a Turecko*
- Na pořadu jednání Komise ve dnech 7.-9. listopadu se objevila opět i otázka dalšího budoucího rozšiřování EU. Komise jednak prezentovala strategický dokument týkající se postupu procesu přistupování a přibližování nových zemí za rok 2005, dále se zabývala stanoviskem k možnému budoucímu přistoupení Makedonie k EU, k rozvoji partnerství s dalšími zeměmi západního Balkánu (Chorvatsko, Srbsko a Černá Hora včetně Kosova, Bosna a Hercegovina, Albánie) a dalšími návrhy na vytvoření určité formy přístupového partnerství s Tureckem a Chorvatskem.
- Zpráva o stavu přístupových jednání s Tureckem zveřejněná Komisí 9. listopadu upozorňuje na to, že z čistě ekonomických hledisek Turecko již nyní kritéria členství v EU splňuje (s ohledem na nynější kodaňská kritéria), z politického hlediska však přetrvávají rezervy.
- *Diskvalifikace Ukrajiny?*
- Druhou skutečností vyplývající z jednání evropských institucí v první polovině listopadu je to, že se určitým způsobem přihlásily k prioritě západního Balkánu coby další oblasti, do níž bude s největší pravděpodobností směřovat následující rozšiřování EU.
- Tato skutečnost vyvolala komentáře poukazující na to, že EU právě ve prospěch západního Balkánu v poslední době zcela opomíjí možné rozšiřování východním směrem (především sblížení s Ukrajinou).

2.2 Finance EU

Finanční perspektiva 2007-2013

- Otázka evropského rozpočtu, především v souvislosti s finanční perspektivou pro roky 2007-2013 se v období října a listopadu 2005 dostala na pořad jednání evropských institucí hned několikrát.
- Neformální setkání hlav států a vlád EU v Hampton Court se jí pokoušelo spíše opatrně vyhýbat ve snaze zachovat srdečnost neformální schůzky.
- *Británie a finanční perspektiva 2007-2013*
- Seriózněji se o otázce evropských financí pro následující sedmileté období diskutovalo na schůzce Rady ministrů zahraničních věcí (Všeobecná rada) 7. listopadu. Schůzka do určité míry prokázala skutečnost, že to, co představitelé dalších členských zemí nazývají neschopností Británie a jejího premiéra vést EU, je spíše jeho neústupností v zásadní otázce, na níž se jednotlivé členské státy nedokáží shodnout: britský ministr zahraničních věcí a současný předseda Všeobecné rady zopakoval, že jeho země trvá na zásadních změnách a reorganizaci financování evropských politik.
- Straw spolu s britským ministrem pro evropské záležitosti Douglasem Alexandrem de facto zopakovali postoj, který v červnu 2005 „zablokoval“ jednání Evropské rady o nové finanční perspektivě a rozchází se tak názorově s většinou členských zemí, které se na listopadovém zasedání Všeobecné rady přiklonily k variantě, aby se EU vrátila k původnímu návrhu lucemburského předsednictví, které nastavovalo celkový rozpočtový strop na výši 1,06% GNI EU a především – nepočítalo s žádnými obsahovými a systémovými změnami financování jednotlivých politik.
- Zástupci nových členských států sice nepodporují postoj, jaký k rozpočtovým otázkám zaujímá Francie či Španělsko, bezvýhradně, zdůrazňují však především nutnost dosáhnout konsensu do konce prosince 2005.
- *ČR a evropské finance*
- Zajímavá je pozice ČR, a to z dvojího hlediska.
- Díky formulaci přístupových smluv nezískává ČR stejně jako další nové členské státy po celé sedmileté období nové finanční perspektivy (tedy až do roku 2014) 100% přímých zemědělských plateb. Na rozdíl od Francie tedy může ČR podporovat přesun většího množství prostředků z přímých plateb do rozvoje venkova, kde pro nové členy neplatí přechodná období či omezení. Tento přesun financí však dle posledních jednání mezi zástupci Komise a členských států, která se odbyla právě na listopadové schůzce Všeobecné rady, nepřekročí 1% prostředků určených na zemědělství, což vzhledem k objemu zemědělského rozpočtu, jaký má zachovávat i nová finanční perspektiva, nestojí ani příliš za komentář.
- Druhé specifikum české pozice spočívá v tom, že její představitelé jsou často nuceni čelit skutečnosti, že ČR již nemusí splňovat všechna plánovaná kritéria pro čerpání částek ze strukturálních fondů pro období 2007-2013 (dle nových návrhů Komise v souladu s cíli Lisabonské agendy).
- *Legislativní pozadí*
- V případě nové finanční perspektivy je tedy nyní na Komisi a na Velké Británii, aby vypracovaly nové návrhy, které se stanou předmětem dalšího jednání Všeobecné rady 21. listopadu.

2.3 Justice a vnitra

Tajné věznic CIA?

- Navzdory důležitým otázkám nové legislativy související s bojem proti terorismu, ochranou a zadržováním citlivých osobních dat, harmonizací v oblasti trestního práva a diskusí o harmonizaci v oblasti práva finančního, zaujímala v rámci justice a vnitra v první polovině listopadu klíčové místo otázka související spíše s vnějšími vztahy EU či s otázkou působení EU navenek coby aktéra globální politiky než se samotnou otázkou vnitřní bezpečnosti.
- Pozornost evropských médií vyvolala v listopadu otázka, na níž založili někteří poslanci EP i četné interpelace vůči komisaři pro oblast justice a vnitra Frattinimu – otázka možnosti existence utajovaných věznic CIA na území nových členských států, v nichž by měli být drženy bez vědomí samotné EU osoby spjaté s teroristickou činností na Blízkém východě i v Evropě, jež zadržela v posledních letech americká tajná služba.
- Všechny obviněné země nařčení odmítly, komisař Frattini se vyjádřil v tom smyslu, že vůči státům, které by takové podmínky přechovávání vězňů na svém území povolily, by byly s největší pravděpodobností uplatněny nejpřísnější mechanismy včetně pozastavení hlasovacích práv v evropských institucích, což současné primární právo umožňuje.
- Kromě kauzy údajných utajených věznic CIA na území EU zaujímala pozornost Komise v oblasti justice a vnitra otázka finanční podpory přeshraniční spolupráce orgánů činných v trestním řízení. Komisař Frattini ohlásil plánované vyčlenění částky přesahující 16 mld. euro pro program nadnárodní spolupráce policejních a justičních orgánů v trestních věcech Aegis.

Otázka ekonomické migrace

- Na pořad plenárního zasedání EP 26. října se dostala též otázka akceptace pravidel společné imigrační politiky EU.
- *Ekonomická migrace na plenárním zasedání EP*
- Z říjnového hlasování pléna EP vyplývá, že poslanci nejsou zajedno v podpoře společných pravidel evropské migrační politiky, včetně ekonomické migrace, tedy migrace za prací.
- Tato otázka pokrývá též problémy pracovního práva či občanských práv pro přistěhovalce apod.
- Rada poslanců např. nesouhlasí s tím, aby přistěhoval automaticky získávali v dané zemi volební

právo, prosazuje naopak princip, podle něhož takové rozhodnutí přísluší výhradně tomu kterému členskému státu.

- *Sporné body*
- Jedním z nejkontroverznějších bodů Zelené knihy o ekonomické migraci byla otázka vydávání bianco pracovních povolení se všemi právy občana dané země, tedy jakési obdoby proslulých amerických Zelených karet v rámci EU.
- Tato možnost byla odmítnuta v EP těsnou většinou 282 hlasů proti, 276 pro a 37 abstenčí. Parlament systém nahradil zjednodušenou procedurou získávání povolení pro práci a pobyt v EU pro občany třetích zemí, to však nemění mnoho na tom, že myšlenka evropských „zelených karet“ jako taková byla odmítnuta.
- Poslední slovo má dle platného primárního práva (v době neplatnosti euroústavy) v legislativním procesu o této otázce Rada, která jediná může rozhodnout, zda bude brát na body, v nichž EP vyjádřil nesouhlas, zřetel.

2.4 Zemědělství

Jednání WTO

- Ze současné patové situace, do níž se jednání WTO o liberalizaci dostala, obviňují představitelé EU, komisař pro vnější obchodní vztahy Mandelson a předseda Komise Barroso, vesměs USA, ale i další státy a jejich neústupnost v řadě otázek.
- *Postoj EU k jednáním WTO*
- Komisař Mandelson přímo deklaroval, že jednání v Hong Kongu k žádným konkrétním závěrům nedospějí (což může být interpretováno i jako oficiální pozice EU), a to z důvodů agresivní politiky USA, Brazílie, Austrálie a Nového Zélandu coby významných zemědělských exportérů, jimž Mandelsonovy návrhy na postupné omezení komunitární preference nepostačují.
- Problém je v tom, že kritizované státy upřednostňují komplexní způsob vyjednávání, tedy spojování jednotlivých jednacích kapitol dohromady a jejich vzájemné podmínění (jednání o liberalizaci trhu se zbožím průmyslovým, zemědělským i se službami). Chtějí tak podmínit vlastní ústupky v liberalizaci trhů s průmyslovým zbožím ústupky EU a dalších států (např. Japonska) v zemědělství.
- *WTO a reforma cukerného pořádku*
- WTO také v listopadu znovu poukázala na jednu z nejkontroverznějších otázek vzájemného vztahu s EU, kterou je problém vysoce doto-

vaného exportu evropského cukru, související přímo i s často diskutovanou dosud nevyřešenou otázkou reformy cukerního pořádku.

- WTO tlačí na EU, aby omezila svůj export cukru poté, co WTO přímo označila evropské podpory cukerního exportu za odporující jejím pravi-

dlům. Toto rozhodnutí přitom WTO vydala již v roce 2004 a její členské země v čele s Brazílií, Austrálií a Thajskem nyní setrvale útočí na EU otázkami, kdy hodlá této mezinárodněprávní skutečnosti přizpůsobit své chování.

I. PROJEDNÁVANÁ LEGISLATIVA (VYBRANÉ OBLASTI)

1.1 EVROPSKÝ PARLAMENT

Černá listina nebezpečných leteckých společností

Výbor EP pro dopravu 11. října prakticky jednohlasně (43:1:1) přijal zprávu k návrhu normy, která má v celé EU zavést černou listinu nebezpečných leteckých společností a má zakázat jejich přístup na unijní letiště. Výbor rozšířil původní předmět návrhu, který předložila Komise.

Legislativní pozadí

Otázku černé listiny EU řeší už delší dobu. Původně byla považována za nadbytečnou a jednotliví aktéři se na ní nebyli schopni shodnout. Po několika leteckých neštěstích, která se odehrála v létě, však legislativní proces nabral novou dynamiku.

Obsah návrhu

Podle návrhu vytvoří každý členský stát (na základě pravidel normy) vlastní černou listinu, jíž předloží Komisi. Ta pak vytvoří celounijní závazný „blacklist“. Případné spory bude řešit speciální výbor, který jmenuje rovněž Komise.

Státy si ponechají právo zavést případná přísnější opatření. Blacklist bude pravidelně aktualizován a bude přístupný veřejnosti. Krom standardních linek bude zahrnovat i charterové společnosti. Rozšíření původního předmětu návrhu se týká především práv cestujících. Ti např. budou moci získat kompenzace v případě, že dojde k náhradě původního přepravce jiným, který figuruje na černé listině.

Další vývoj

O zprávě dopravního výboru jednalo plénum EP 14. listopadu. O den později o ní poslanci hlasovali. Zástupci Komise, EP i Rady se přitom už 19. října dohodli, že vytvoří speciální „redakční“ výbor, který umožní celou věc projednat ve zkrácené lhůtě. Důvodem k ustavení výboru byla elementární shoda na potřebě nové legislativy a velmi obecný charakter návrhů, které vzešly 11. října z výboru EP pro dopravu.

Plénum návrhy dopravního výboru podpořilo. Další projednávání návrhu se očekává na zasedání Rady začátkem prosince.

Směrnice o službách

Pravicové frakce EP včetně EPP-ED předložily v průběhu října své pozměňovací návrhy k návrhu směrnice o službách, která má zásadně liberalizovat trh se službami v celé EU. Jejich návrhy jsou mnohem blíže původnímu textu Komise, jehož základním kamenem je tzv. princip originality.

Ten má zajistit, že právo poskytovat služby v celé EU bude mít každý, kdo splní předepsané podmínky vlastní domovské země.

Legislativní pozadí

Dosavadní režim sektoru služeb je upraven množstvím předpisů, které ve výsledku zabraňují naplňování jedné ze čtyř základních svobod EU – volného pohybu služeb. Komise proto připravila návrh, který má tristní situaci řešit. Dosud byl text projednáván jen v EP. Socialistická zpravodajka Evelyne Gebhardt přitom vyvinula veškeré úsilí, aby jeho základní myšlenku zcela pozměnila.

Obsah pravicových pozměňovacích návrhů

Pravice v EP předložila návrhy, které by měly návrh směrnice o službách přiblížit základním parametřům textu, který vzešel z Komise.

Krom principu originality by měla budoucí norma obsahovat také co nejširší paletu profesí, jichž by se směrnice týkala.

Socialisté v EP přitom požadují opak: opuštění principu originality a restriktivní seznam dotčených služeb (neobsahující např. tzv. služby obecného zájmu).

Obecně platí, že pravicové frakce se až na výjimky (způsobené jinými použitými formulacemi) shodují s původním návrhem Komise.

Další vývoj

Oficiální projednávání návrhu bylo po předložení pravicových pozměňovacích návrhů pozastaveno. Neoficiální zdroje hovoří o tom, že pravice a levice začínají nacházet shodu ve věci nezbytné spolupráce národních úřadů při implementaci směrnice a ve věci otázek, které norma rozhodně nemá pokrývat. Návrhem směrnice se všemi pozměňovacími návrhy se bude ve dnech 21.-22. listopadu zabývat výbor EP pro vnitřní trh. Nejprve budou projednány nekonfliktní položky, poté pozměňovací balíky

pravicových a levicových frakcí a nakonec návrhy jednotlivých poslanců. Projednávání na plénu přijde vzhledem k přetrvávajícím rozporům na pořad nejdříve v lednu 2006.

Zainteresovaní pozorovatelé tvrdí, že pravicové frakce mají relativně vysokou šanci prosadit většinu ze svých pozměňovacích návrhů, protože počet jejich poslanců v EP převyšuje počet poslanců levice.

Poslanci ale nemusejí hlasovat v souladu s postojem frakce. Navíc je vysoce reálné, že v průběhu dalšího legislativního procesu bude kontroverzní návrh dále modifikován.

Nařízení o kvalitě nákladní železniční dopravy

Evropský parlament 25. října definitivně zamítl návrh nařízení o kvalitě nákladní železniční dopravy. Legislativní proces v dané věci už nebude pokračovat.

Legislativní pozadí

Návrh (jedna ze čtyř součástí tzv. třetího železničního balíku) měl v celé EU zavést jednotné požadavky na nákladní železniční dopravu. V případě jejich nedodržení měl definovat kompenzace pro klienty drah.

Poslanci EP však vyjádřili obavu, že další regulace by ještě více znevýhodnila železniční dopravu před silniční, protože by zvýšila její cenu. EP před přijetím jakékoli další normy upravující nákladní železniční dopravu doporučuje zajistit přístup na trh novým hráčům a dokončit restrukturalizaci drah ve všech členských zemích.

Další vývoj

Rozhodnutí EP přivítali nejen železniční přepravci, ale i Rada. Ta od počátku projednávání třetího železničního balíku tvrdila, že návrh omezuje právo drah a jejich klientů uzavřít mezi sebou vzájemně nejvýhodnější smlouvu, a textem legislativy se nikdy oficiálně nezabývala. Komise po usnesení EP konstatovala, že bude usilovat o zajištění kvalitní železniční dopravy za pomoci stávajícího legislativního rámce.

Z hlediska re-regulace na evropské úrovni nelze než rozhodnutí EP přivítat. Je ale třeba upozornit na fakt, že poslanci svým rozhodnutím sledovali nepřímo i snahu o prosazení intermodální dopravy v rámci projektu transevropských sítí.

Daný návrh by mohl jejich záměr převést část dopravy ze silnice na železnici výrazně zkomplikovat.

Zpráva o programu MEDIA 2007

Na plenárním zasedání 25. října poslanci EP schválili v rámci hlasování o zprávě o programu MEDIA 2007 vyšší podporu ochraně evropského audiovizuálního průmyslu, tedy vyšší podporu výroby evropských filmů.

Zpráva, kterou připravil německý poslanec za EPP-ED Hieronymi a která podléhala při hlasování spolurozhodovací proceduře, hovoří o podpoře evropské kinematografie na všech úrovních a především – o nutnosti vynětí audiovizuálního průmyslu a audiovizuální produkce ze všech jednání o liberalizaci obchodu.

Legislativní pozadí

Program MEDIA 2007 vytvořila Komise jako pokračování programů MEDIA Plus a MEDIA Trainig, jejichž platnost má končit se současnou finanční perspektivou, tedy na konci roku 2006.

Nejde přitom, jako téměř vždy v případě evropských legislativních programů, jen o rétorickou, ale také finanční záležitost, pro program byla vyčleněna částka přesahující 1 mld. euro, řada poslanců ji však označila za naprosto nedostačující v prostředí EU-25, rozšířené navíc o Bulharsko a Rumunsko. Zvýšená legislativní aktivita EU v oblasti audiovizuální a ochrany kulturního dědictví, patrná i během zasedání Rady pro vzdělání, mládež a kulturu 14.-15. listopadu a související s přípravou nové finanční perspektivy, představuje určitý signál i v rámci probíhajících jednání WTO, která probíhají nejen na úrovni jednání o větším otevření globálních trhů se zemědělskými výrobky a omezení neférových praktik či překážek (vysoké vývozní subvence v rámci CAP), ale jedná se též o prohloubení liberalizace obchodu v dalších oblastech (služby a především produkty intelektuální činnosti též v souvislosti s ochranou práv duševního vlastnictví).

Sporné body politiky ochrany kulturního dědictví

Především USA se ve vzájemných jednáních s EU na půdě WTO často ohrazují proti protekcionismu, jež EU uplatňuje i ve vztahu k produktům, jež dává do souvislosti s ochranou kulturního dědictví. Naposledy takto vznesly USA protest proti podpisu úmluvy OSN (iniciované UNESCO) o ochraně kulturní rozmanitosti. Je zajímavé, že tuto úmluvu na půdě OSN podepsaly 25. října nikoli jednotlivé členské státy EU, ale za EU jako celek zástupce Evropské komise (komisař pro kulturní otázky Figel) a zástupce předsednické země, tedy Velké Británie. Stalo se tak poprvé v rámci UNESCO, kdy za jednotlivé členské státy EU jednali zástupci Unie jako celku. Z dosavadních smluv vyplývá právo

Komise zastupovat EU navenek v případě uzavírání některých smluv (týkajících se vnějších obchodních vztahů, ale např. i kultury, podobná pravomoc EU však chybí např. v jednání s NATO, kde je přítomen vojenský a obranný prvek), využívání tohoto práva je nyní spíše věcí úzu, euroústava naopak chtěla pravomoci EU ve vnějších vztazích rozšířit a posílit, mimo jiné i zakotvením vlastní právní subjektivity EU, která by ji z pozice „zástupce“ členských států v podobných smluvních vztazích měnila ve skutečný subjekt mezinárodního práva, a to i v dalších oblastech vnějších vztahů. Každopádně jde o určitý precedens, který nasvědčuje tomu, že posilování úlohy EU v některých směrech naznačených evropskou ústavou se děje často spontánně, aniž by bylo direktivním způsobem zakotveno a aniž by bylo v přísně právním smyslu stanoveno, že se mají tyto pravomoci ještě dále rozšiřovat do dalších oblastí.

Hodnocení Hieronymiho zprávy

Hieronymiho zpráva předpokládá podporu evropskému audiovizuálnímu průmyslu ve smyslu „pozitivní regulace“ (hovoří se v ní např. o nedostatečném financování této oblasti).

Obavy USA ve vztahu např. k úmluvě OSN o ochraně kulturní rozmanitosti, k níž se EU připojila, směřují především proti tomu, že bude EU klást překážky volnému obchodu s produkty audiovizuálního průmyslu, že bude podporovat jeho regulaci a „ochranu spotřebitele“ ve jménu ochrany své kulturní jedinečnosti. EU již tak v minulosti několikrát učinila, např. když si v rámci jednání WTO vymínila výjimku, aby do oblasti jednání o liberalizaci průmyslu nebyl zahrnut film, rozhlas a televize, služby související s knihovnictvím či archivnictvím (na rozdíl od vydavatelských služeb či architektury), jejího příkladu pak následovaly některé další země. To umožňuje evropským zemím uplatňovat prostředky, jako jsou podpora veřejnoprávních televizí a rozhlasu či vysílací kvóty či podpora domácího filmového průmyslu prostřednictvím kvót, která byla jako povolená výjimka prosazena i do úmluvy GATT. Hodnocení těchto možností protekcionismu v této specifické oblasti průmyslové výroby a služeb, kde lze uplatnit poukaz na nutnost ochrany kulturního dědictví, se rozcházejí. Na jedné straně je kritika dirigismu a neliberálních praktik (častá kritika ze strany USA, které poukazují na možné rozpory s existujícími konvencemi o liberalizaci mezinárodního obchodu, jimiž jsou EU či její členské státy již vázány), na druhé obhajoba nutnosti chránit těžko objektivně posouditelné a změřitelné „kulturní hodnoty“ (postoj komisaře Figela).

I za touto obhajobou však většinou figurují tržní zájmy (poslanec Hieronymi poukázal na to, že údajně

70 % všech filmů promítaných v evropských kinech je americké provenience, zdůraznil však zároveň, že to pro evropský audiovizuální průmysl představuje roční ztrátu ve výši 8 mld. USD).

REACH

Jedním z hlavních bodů plenárního zasedání EP ve dnech 14. – 17. listopadu je první hlasování o vysoce kontroverzním balíku legislativy týkajícím se registrace, evaluace a autorizace chemikálií.

Legislativní pozadí

Balík legislativních návrhů se vyskytuje na pořadu jednání evropských institucí již téměř 2 roky, prošel projednáváním v řadě parlamentních výborů, vzhledem ke své komplexnosti figuroval na pořadu jednání Rady ministrů financí, hospodářství i životního prostředí členských zemí a jeho podoba v současnosti čítá desítky pozměňovacích návrhů, jež do původní legislativy vložily jednotlivé parlamentní výbory i expertní výbory v rámci komitologie, doprovází je desítky expertních studií vypracovaných na objednávku ekologických organizací (Greenpeace, WWF), lobby průmyslových výrobců i lobby spotřebitelů. Měl by významným způsobem zasáhnout (v regulačním) smyslu chemickou produkci v rámci EU, což způsobuje jeho kontroverzní charakter. Hlasování v plénu EP je naplánováno na 17. listopadu.

Paralelně probíhá projednávání REACH v Radě ministrů, 28.-29. listopadu bude projednáván na půdě Rady pro hospodářskou soutěž.

Vzhledem k postoji klíčových členských zemí (současná předsednická země Velká Británie považuje REACH za jednu ze svých legislativních priorit, Německo naproti tomu požádalo o pozdržení rozhodovacího procesu v Radě), k celému legislativnímu balíku však nelze očekávat konsensus, rozhodovací proces o REACH bude tedy s největší pravděpodobností prodloužen do následujícího roku. Pokud se Británii nepodaří svolat ještě do konce roku mimořádné jednání Rady, jak o tom její představitelé v souvislosti s REACH hovoří.

Sporné body

Objektivní posouzení návrhu ztěžují i protichůdné výsledky jednotlivých expertíz, jejichž primárním posláním je, zdá se, obhájit stanovisko jedné či druhé strany (producenti vs. ekologové).

V poslední době vzbudila pozornost v evropských institucích např. expertíza Sheffieldské univerzity, podle níž lepší informovanost o bezpečnosti chemikálií, s nimiž evropští zaměstnanci pracují, umožní ušetřit zaměstnavatelům a na sociálním pojištění

až 3,5 mld euro v důsledku předcházení pracovním úrazům a nemocím z povolání (studie hovoří o desítek tisících případů „zbytečných“ onemocnění kožními či respiračními chorobami). Není jisté bez zajímavosti, že tuto expertizu financovali zástupci zaměstnanecké lobby, evropské „odbory“ ETUC. REACH coby kontroverzní legislativa, v jejímž případě snad ani nelze zcela objektivně identifikovat „správné“ řešení, se tak stále více stává především nástrojem jednotlivých lobbyistických organizací a je tak jedinečným příkladem aktivity eurolobby nejrůznějšího druhu.

1.2 EVROPSKÝ SOUDNÍ DVŮR

Povinnost vypisovat výběrová řízení

Evropský soudní dvůr vydal 13. října v rámci tzv. prejudiciálního řízení rozhodnutí, že místní úřady v členských státech musejí dodržovat pravidla daná smlouvami a v případě zadávání veřejných zakázek musejí vypisovat výběrová řízení – bez ohledu na to, zda to vyžaduje legislativa konkrétního státu.

Pozadí

V rámci prejudiciálního řízení se obrací národní soudy s žádostí o výklad evropského práva na ESD. V tomto případě šlo o záležitost brixenské radnice, která (údajně v rozporu s pravidly) zadala zakázku na výstavbu veřejného parkoviště firmě, která je v jejím stoprocentním vlastnictví.

Sporné body

Otázka veřejných výběrových řízení je předmětem legislativních úprav v každém konkrétním členském státě. Na úrovni EU existuje jen rámcová směrnice.

ESD však záležitost interpretoval za použití obecných primárněprávních předpisů. S ohledem na jeho postavení v institucionální struktuře EU je to pochopitelné. Zároveň je ale třeba poznamenat i to, že jeho role se navzdory absenci precedentů v evropském právu často rozšiřuje i obecně na další případy. Znamená to, že ESD může fakticky přijímat rozhodnutí, podle nichž se pak řídí další obdobné spory.

Další vývoj

Proti rozhodnutí ESD se okamžitě postavila organizace zastupující lokální a regionální zájmy na úrovni EU (CEMR) s tím, že ESD de facto vytváří nové předpisy, aniž je demokraticky kontrolován ze strany EP a Rady, a v rozporu s principem subsidiarity omezuje akční rádius místních úřadů.

CEMR zároveň upozornil, že se nejedná o první případ podobného druhu. Na rozhodnutí ESD to pochopitelně nic nezměnilo. Nelze proto než doporučit místním úřadům sledovat krom jiného i jurisdikci EU.

1.3 KOMISE

Plán na zjednodušení legislativy

Komisař Günter Verheugen 25. října prezentoval svůj plán na zjednodušení unijní legislativy. Navázal tak na dřívější iniciativu, jíž Komise předložila po prázdninách ve snaze docílit v EU „lepší regulace“. Vyloučil přitom, že by zjednodušení legislativy bylo synonymem pro deregulaci.

Zdá se, že původní záměr Komise „radikálně“ zpřehlednit *acquis communautaire* ani tentokrát vzhledem k četným odpůrcům nedojde naplnění.

Obsah plánu

Verheugen představil tříletý plán, jehož realizace by měla vést především ke konsolidaci stávající nepřehledné legislativy a k vypuštění nepotřebných či zastaralých pasáží. Záměr by se měl týkat zejména automobilového průmyslu a nakládání s odpady. Později by se měl rozšířit i na oblast potravinářského, kosmetického a farmaceutického průmyslu.

Konkrétně by mělo jít o 222 norem a zhruba 1400 souvisejících právních aktů. Krom uvedených cílů by mělo dojít i ke snížení byrokratické zátěže podnikatelských subjektů z důvodu poskytování statistických údajů; většina dat by se měla přenášet elektronickou cestou.

Sporné body

Problematičnost Verheugenova plánu tkví v tom, že je a priori proti snížení regulace v rámci EU. Jeho potenciální dopad je tak hned v počátcích výrazně redukován. (Verheugen ostatně počítá spíše s přijímáním harmonizujících nařízení než s „volnějším“ směrnici.)

Krom toho je třeba mít na paměti, že Komise musí pro svůj záměr získat podporu Rady i EP, protože v mnoha případech bude nezbytné zahájit standardní legislativní proces, v jehož rámci budou inkriminované normy pozměněny.

To je rozdíl oproti plánu stáhnout z projednávání nepotřebné návrhy – v tomto případě Komise formální souhlas dalších institucí nepotřebuje.

Problém dvojího zdanění

Komise se v říjnu rozhodla zahájit do konce roku veřejnou internetovou konzultaci týkající se relativně běžného problému dvojího zdanění daní z přidané hodnoty. Výsledkem má být předložení novely tzv. šesté směrnice k DPH.

Legislativní pozadí

EU upravuje daňovou politiku jednotlivých členských států jen nepřímo – nestanovuje výši daní, ale usiluje o postupnou harmonizaci podmínek zdanění. I tak ale dochází k četným absurdním situacím.

Sporné body

Např. při koupi ojetého auta (ne staršího než půl roku, s maximálně 6000 ujetými kilometry) v jiné členské zemi je kupující povinen zaplatit DPH nejen tam, ale i ve svém domovském státě – s odvoláním na tzv. šestou směrnici k DPH. Orgány členských zemí podle zjištění Komise interpretují (nejen) danou normu „flexibilně“, navzdory tomu, že směrnice dvojí zdanění výslovně zakazuje.

Komise proto navrhuje změnu předpisu. Cílem je zavést „arbitrážní řízení“ mezi dotčenými členskými státy a v případě neshody dosáhnout řešení zásahem arbitra. Ten určí, kdo a komu DPH zaplatí.

Další vývoj

Komise k problematice dosud nezveřejnila další podrobnosti. Obecně však lze říct, že se pokouší o řešení ze špatného konce. Namísto zjednodušení legislativy (která notabene zasahuje do výlučné pravomoci členských států – alespoň jak se obecně chápe) usiluje o „nadstavbu“ v podobě arbitráží.

Podrobnější informace budou známy v lednu 2006, kdy bude předložena zmiňovaná novela.

Iniciativa pro “transparentní Evropu“

9. listopadu prezentovala skupina komisařů (mimo jiné předseda Komise Barroso, místopředsedkyně a komisařka pro meziinstitucionální komunikaci Wallströmová, komisař pro boj s korupcí Kallas či komisařka pro zemědělství Boelová) sdělení vyzývající k vydání nové legislativní iniciativy pro zvýšení transparentnosti EU.

Zmínění zástupci Komise si od takového kroku slibují oslabení kritiky euroskeptiků na adresu evropských institucí, jejich práce, těžkopádnosti a předimenzovanosti procesu legislativní tvorby či nadměrné evropské byrokracie. Slíbují si též posílení informovanosti občanů např. prostřednictvím

zveřejňování údajů o tom, kdo představuje skutečné majoritní příjemce peněz z evropského rozpočtu (komisaře na tuto myšlenku přivedly výsledky jedno z četných průzkumů, který odhalil, že pouze 17 % respondentů v rámci EU-25 zná skutečnost, že největší objem evropských financí je vydáván na společnou zemědělskou politiku).

Problém důvěryhodnosti evropských institucí

Nejnovější výsledky dotazníků Eurobarometru odhalily, že důvěra v evropské instituce klesá na nejnižší hodnotu od roku 2001.

Až 70 % respondentů přitom odpovídalo, že o práci evropských institucí ví podle svého mínění jen velmi málo, případně nic. Zdá se tedy, že důvěru v EU a smysluplnost nastaveného kurzu evropské integrace nezvýšila ani poslední vlna rozšiřování a naopak k ní negativně přispěly některé iniciativy, jejichž původním záměrem bylo EU navenek i vnitřně posílit (kauza euroústavy a dění okolo tohoto dokumentu).

Význam navrhované iniciativy

Význam sdělení skupiny komisařů a jejich výzvy k zahájení příslušné iniciativy lze hodnotit tak, že rozhodně nejde o první pokus podnikaný v rámci evropských institucí ve jménu zvýšení transparentnosti jejich činnosti. Konkrétně o samotné iniciativě pro zvýšení transparentnosti „Evropy“ hovořila Komise již v roce 2000, podle slov jejích tehdejších zástupců však realizace ztroskotala na neochotě instituce prezentované coby ohnisko a jediný skutečný symbol demokratičnosti EU, Evropského parlamentu. „Nedostatek transparentnosti“ je jedním z vděčných témat, o nichž je diskutováno v evropských institucích jako o jevu, který je nutno zlepšit či napravit, efektivita navrhovaných kroků (jimiž jsou nejčastěji nejrůznější snahy o zvýšení informovanosti občanů o EU) je však sporná. Složitost legislativy i procesualních mechanismů vyvolává na jedné straně nezájem o evropské otázky, na druhé straně umožňuje vcelku účinně zatajovat před veřejností důležité skutečnosti, jako např. cíl určení evropských financí.

1.4 RADA

1.4.1 EcoFin

Varování Maďarsku ve věci nadměrného rozpočtového deficitu

Zasedání Rady ministrů financí 8. listopadu dominovalo téma nadměrného rozpočtového deficitu Maďarska. Podmínka, aby rozpočtový deficit (resp. dluh veřejných financí) státu nepře-

sahoval 3 % HDP (resp. 60 % HDP) je jedním z konvergenčních kritérií, které jsou podmínkou pro přijetí jednotné měny euro.

Maďarsko stejně jako další nové členské státy členem eurozóny dosud není, podobně jako ČR nevstoupilo ještě ani do mechanismu směnných kurzů ERM II, který slouží jako jakýsi „hlídač“ stability kurzu měny vůči euru (flukuační pásmo k euru nesmí překročit 15 %) a minimálně dvouletý pobyt v něm (bez devalvace dané měny) je nezbytnou podmínkou pro splnění jednoho z dalších konvergenčních kritérií. Přestože tedy Maďarsko není dosud členem eurozóny, na základě Paktu růstu a stability, přístupové smlouvy a platných smluv primárního práva má status státu s výjimkou, země, která se na přijetí eura (podobně jako ČR) připravuje. Členské státy eurozóny proto nemají právo zahájit proti této zemi řízení s pomocí Komise pro neplnění konvergenčního kritéria výše rozpočtového deficitu, mohou k ní však vysílat varovné signály o tom, že její brzký vstup do eurozóny (do roku 2010) je ohrožen.

Konvergenční kritéria z hlediska ČR

Podobná varování EcoFin byla koncem roku 2004 adresována také ČR, jejíž rozpočtový schodek též překračuje zmíněné konvergenční kritérium, v následující zprávě Komise však bylo konstatováno, že ČR údajně (na rozdíl od Maďarska) podniká kroky k nápravě.

V pozadí takových postupů vůči zemím, které ještě nepřijaly euro je snaha o maximální konvergenci (tedy sbližování) hospodářských politik států EU, i těch, jež se na přijetí jednotné měny teprve připravují a mají status dočasné výjimky, což je nepřímou povinností v budoucnu euro přijmout. V zájmu ostatních členských zemí (včetně členů eurozóny) není to, aby některý z dalších členských států podnikal v rámci hospodářské politiky příliš divergentní kroky, což v případě zabraňování vysokým rozpočtovým schodkům a dluhům veřejných financí je objektivně vzato zdravá záležitost. Kalí ji pouze to, že ani v rámci Paktu stability a růstu nejsou na samotné členské státy eurozóny často uplatňována natolik přísná kritéria jako na kandidáty členství v eurozóně.

Sporné body Paktu růstu a stability:

EU-15 vs. EU-25

Zatímco vůči Řecku bylo řízení Komise pro dlouhodobý nadměrný rozpočtový deficit a nezdravý stav veřejných financí zahájeno, klíčové státy eurozóny, Francie, Německo a částečně též Itálie také dlouhodobě nespĺňovaly rozpočtové konvergenční kritérium. Namísto uplatnění procedury řízení ze strany Komise a příslušných sankcí však byl na summitu Evropské rady

v březnu 2005 upraven samotný Pakt růstu a stability. V jeho rámci je tak nyní dovoleno překračovat kritérium rozpočtových schodků a dluhů veřejných financí až po 2 roky, dostal-li se daný stát do určitých objektivních ekonomických potíží a splňuje-li určitá (až alarmujícím způsobem vážná) kritéria – např. to, že plní cíle Lisabonské strategie. Pakt růstu a stability coby klíčový „hlídač“ rovnováhy měny euro je tak do určité míry zpochybněn.

Snad ve snaze obnovit důvěru v „hlídač“ mechanismy hospodářské unie Rada na listopadovém zasedání diskutovala též o zpřísnění a reformě ekonomických statistik, a to právě pod vlivem „řeckého skandálu“.

V řeckém případě se totiž jednalo o to, že Komise a Rada teprve na přelomu let 2004/2005 odhalily skutečnost, že Řecko prakticky od svého vstupu do eurozóny nespĺňovalo konvergenční kritérium vyrovnaných rozpočtů a bilance veřejných financí. Na vině byly právě ekonomické statistiky, které umožňovaly Řecku prezentovat své hospodářské ukazatele tak, že daná kritéria zdánlivě splňovalo. I proto bylo zahájeno právě vůči Řecku zmíněné řízení Komise. Komise se nyní pokouší odstranit tento problém zlepšením legislativy v oblasti ekonomických statistik a vytvořením určitých standardů, které by měly následovat a splňovat domácí statistické úřady jednotlivých členských států. Jedná se však též o citlivé téma, do jaké míry mají evropské instituce právo zasahovat do činnosti národních statistických úřadů, dosavadní legislativa jim umožňuje kontrolovat pouze nadnárodní úřad pro shromažďování statistických dat ekonomické i neekonomické povahy Eurostat.

Přísná kritéria naopak zůstávají zachována pro ty státy, které se na vstup do eurozóny připravují.

Zpráva Komise prezentovaná na jednání EcoFin 8. listopadu tak ve věci maďarského rozpočtového schodku konstatovala, že dosahuje až 6,1 % HDP země, což vysoce překračuje původní odhad ve výši 3,5 % HDP a Maďarsko tak zřejmě nespĺní závazek snížit rozpočtový deficit pod 3 % HDP do roku 2008, což by mu umožnilo vstup do mechanismu ERM II a po dvou letech přijetí eura. Komise se tak nyní chystá bedlivě sledovat konvergenční program Maďarska, který musí předkládat všechny státy, na něž se vztahuje dosud v případě eura výjimka, a chystá se podle něho do roku 2006 adresovat Maďarsku doporučení. Z toho by mohlo vyplývat, že opatření Komise vůči zemím, jež se dosud k eurozóně nepřipojily, může mít pouze doporučující, nikoli závazný charakter, tak tomu ale není. Komise vzhledem k tomu, že již podruhé během roku 2005 zaznamenala „neochotu“ maďarské vlády napravit špatný stav veřejných financí, pohrozila již 21. října Maďarsku prodlouženým

pozastavením vyplácení prostředků z kohezního fondu. To naznačuje, že Komise disponuje v rámci tlaku na splnění konvergenčních kritérií a přijetí eura účinnými sankčními mechanismy a hodlá je použít, což může představovat varování i pro ČR.

Česká vláda v září ohlásila, že se chystá vstoupit do eurozóny v rozmezí let 2009-2010, a to tzv. metodou „velkého třesku“, tedy současného přechodu hotovostních i bezhotovostních plateb na euro (v případě první vlny přechodu na euro, kterou absolvovaly staré členské země s výjimkou Dánska a Velké Británie, jež mají trvalou výjimku z Maastrichtské smlouvy a záleží tedy jen na nich, kdy se rozhodnou do hospodářské a měnové unie vstoupit, a Švédska, které záměrně nesplnilo konvergenční kritéria, probíhaly naopak 2 fáze přechodu na jednotnou měnu, nejprve v bezhotovostním a poté v hotovostním platebním styku).

Podobný postup „velkého třesku“ chystají např. i pobaltské státy (Estonsko) či Slovinsko, u nichž se však předpokládá dřívější přijetí eura než v ČR. Skutečností je, že některé nezávislé analýzy upozorňují na nereálnost myšlenky vlády na přijetí eura do roku 2010 v situaci, kdy ČR ještě ani není členem mechanismu ERM II, protože jí to nedovolují právě vysoké rozpočtové schodky. Např. v říjnu 2005 zveřejněná analýza České spořitelny upozorňuje na neochotu vlády vstoupit právě z tohoto důvodu do mechanismu ERM II, na to, že vláda do určité míry podceňuje tuto část konvergenčních kritérií a na to, že i z toho důvodu bude reálné přijetí eura až v letech 2012-2013, tedy v době, kdy kvůli neplnění řady konvergenčních kritérií (nejen kritéria rozpočtového) bude vstupu schopno také Maďarsko (Slovensko naproti tomu bude na vstup připraveno zřejmě již v roce 2007).

1.4.2 Rada pro životní prostředí

Rada ministrů životního prostředí se sešla 17. října v Lucemburku. Předmětem jejího jednání byla především problematika REACH, klimatické změny a tzv. tematické strategie v rámci iniciativy Komise, která má za cíl dosáhnout „lepší regulace“ v kontextu celého jednotného trhu EU. Ministři podle očekávání nedospěli k žádnému konkrétnímu závěru.

REACH

V otázce REACH Rada rámcově podpořila kompromisní návrh britského předsednictví a odsouhlasila zkrácení předloženého textu o dvě třetiny (z 1200 na 400 stran) z důvodu existence potřebných předpisů na úrovni OECD.

Problematickým položkám (povinná registrace všech, nebo jen nebezpečných chemikálií?) se bude věnovat ad hoc pracovní skupina expertů na životní prostředí a průmysl. Cílem je konečné rozhodnutí Rady v dané věci na konci listopadu a postoupení celé problematiky dále EP.

Klimatické změny

Co se týče změn klimatu, přijala Rada „realistickou“ pozici. Jejím hlavním cílem bylo vygenerovat základní stanovisko k nadcházející konferenci stran Konvence o klimatických změnách v Montrealu.

Zástupci Rady i Komise se shodli na tom, že ambicióznější cíle nejsou v tuto chvíli na místě. Environmentalistické organizace (Přátelé Země, Greenpeace) jsou přesvědčeny o opaku. Rada na svém zasedání pouze potvrdila závazek EU plnit požadavky Kjótského protokolu.

Kromě toho zopakovala, že Unie bude i nadále rozpracovávat svůj systém emisních povolenek a v budoucnu jej rozšíří pravděpodobně i na oblast letecké dopravy.

Rada v dané věci neopustila rovinu obecných prohlášení a potrhla tak skutečnost, že snaha EU být světovou environmentální velmocí naráží na elementární neshody mezi jednotlivými členskými státy.

Tematické strategie

Ve věci tematických strategií se ministři shodli na potřebě snížení byrokratické zátěže, nikoli však za cenu snížení stávající ochrany životního prostředí.

Podobně jako v předcházejícím případě Rada nepodařilo přesnější „návod“, jak uvedeného cíle dosáhnout.

Povinná doba odpočinku řidičů kamionů

V průběhu října bylo otevřeno dohodovací řízení mezi Radou a Evropským parlamentem stran návrhu nařízení a směrnice o povinných dobách odpočinku, které mají dodržovat řidiči kamionů. Obě instituce nedospěly ani za přispění Komise ke konsenzu.

Legislativní pozadí

Oba návrhy byly od počátku legislativního procesu považovány za vysoce kontroverzní, protože předpokládaly relativně velkou míru harmonizace dosavadních národních předpisů a zásadní změnu stávajících evropských norem. V rámci procedury spolurozhodování proto bylo zahájeno dohodovací řízení. Pokud v něm vyjednávací týmy Rady a EP nedosáhnou shody (popř. jejich instituce výsledný kompromis nepodpoří), nebudou předložené návrhy přijaty.

Sporné body

V případě povinné doby odpočinku nebyly instituce prozatím schopny dosáhnout shody ve věci maximální doby jízdy za jeden týden (56, resp. 76 hodin) ani ve věci organizace doby odpočinku, její kontroly a případných pokut. Obecně platí, že EP je pro větší omezení doby jízdy, pro rozšíření doby odpočinku a pro častější a přísnější kontroly s možností pokutování těch, kteří stanovená pravidla nedodrží.

Rada je opačného názoru. Její vyjednavací navíc nemají příliš silný mandát, protože společný postoj Rady se rodil velmi těžce a v současné chvíli představuje z hlediska Rady maximum možného.

Další vývoj

Dohodovací řízení v dané věci by mělo být završeno nejpozději 6. prosince. Zúčastněné strany to však nepředpokládají.

V době přípravy monitoringu převládaly hlasy, že dohodovací řízení skončí nezdarem a povinné doby odpočinku se budou řídit podle stávajících předpisů (především nařízení 3820/85). Poslední „naděje“ jsou vkládány do „koordinační“ iniciativy britského předsednictví. Její konkrétní parametry však zveřejněny nebyly.

II. AKTUÁLNÍ PROBLÉMY

2.1 BUDOUCNOST EU

Summit Evropské rady v Hampton Court

Některých otázek budoucnosti EU se dotkla neformální schůzka hlav států a vlád členských zemí EU uskutečněná na půdě předsednické země, v Hampton Court ve Velké Británii 27. října. Neočekávaly se ovšem zásadní průlomové ani v otázce finanční perspektivy či dalšího rozšiřování EU, schůzka se spíše odehrávala v duchu summitové politiky EU, na pomezí osobní výměny názorů v rámci „exkluzivního klubu“ evropských leaderů a setkání na nejvyšší úrovni. Byly očekávány spíše možné posuny v postojích předsednické země, které po několik měsíců představitelé evropských institucí (zejména Komise) i jiných členských států vyčítali nečinnost a nezáměr o plnění její funkce.

Jednání neformálního summitu v Hampton Court lze v duchu předchozích poznámek charakterizovat jako obrácená spíše na vnější otázky fungování EU než na vnitřní problémy, které obvykle naplňují kontroverzní agendu.

Snad je to způsobeno vždy poněkud specifickou rolí Velké Británie a jejím postavením v evropské i mezinárodní politice. Hovořilo se proto více než obvykle o otázkách společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP), z pohledu financování i obsahové náplně. Summit v Hampton Court tak nepřinesl žádný výraznější průlom v otázce financování evropského zemědělství či oblasti technologie a výzkumu, kde na zvýšení finančních prostředků trvá právě předsednická země Velká Británie. Na půdě na výsost aktuální se pro jistotu nehovořilo ani o britském rabatu. Francouzský prezident Chirac v zájmu podpory evropských inovací a patentů (v této oblasti je Francie často označována za „brzdu“ ve prospěch zemědělství) navrhl, aby se o navýšení prostředků v této oblasti postarala Evropská investiční banka prostřednictvím půjčky 10 mld. euro.

Zatímco v souvislosti s novou finanční perspektivou pro roky 2007–2013 se hovoří spíše o nutnosti šetřit prostředky, z nichž většina de facto pochází z příspěvků jednotlivých členských států (dle výše jejich HDP), nejvyšší zástupci některých členských států (odstupující německý kancléř Schröder) hovořili o potřebě navy-

šovat rozpočet v oblasti SZBP z 60 mld. euro ročně, jak předpokládá původní návrh finanční perspektivy z pera Komise i bývalé předsednické země Lucemburska, až na 300 mld. euro, v čemž se shodoval se zástupcem EU pro SZBP Javierem Solanou.

Na schůzce byl diskutován návrh vytvoření nového fondu pro boj s efekty globalizace, který by měl být určen primárně pro pomoc rozvojovým státům, našel však též řadu odpůrců, kteří poukazují na potřebu směřovat peníze evropského rozpočtu spíše dovnitř EU nežli navenek.

Schůzka, jakkoli neformální, se nemohla vyhnout aktuálně probíhajícím jednáním WTO, která mají vyvrcholit 13.–18. prosince v Hong Kongu.

Skutečnost je taková, že v rámci těchto jednání dochází (jako již obvykle) k patovým situacím, především v jednání o další liberalizaci obchodu nejen se zemědělskými výrobky s Brazílií a dalšími státy skupiny označované jako LDCs (less developed countries, tedy obdoba někdejších států třetího světa). Předpovídá se proto prodloužení klíčových jednání až do jara 2006, evropští leaderi údajně nechtějí riskovat úplný krach a blokaci jednání, k nimž došlo v Cancúnu, do značné míry právě v souvislosti s problémem zemědělského obchodu. Podobně skepticky hovoří o možnosti podpisu klíčové dohody na jednání v Hong Kongu také stávající generální ředitel WTO Pascal Lamy.

V Hampton Court se diskutovalo i o dalších aspektech vnějších obchodních vztahů EU, a to především o vztahu k Číně a Indii ve světle nadcházejících summitů EU-Čína a EU-Indie.

Jakkoli se ovšem tato tematika může z pohledu ČR zdát odtažitá, nelze ji v současném světě globálních ekonomických vztahů již takto chápat. Stačí připomenout skutečnost, jak i český textilní průmysl ovlivnil pád obchodních bariér vůči Číně, který jí umožnil od 1. ledna 2005 dovážet do EU (tedy i do ČR) své levné textilní zboží bez jakýchkoli omezujících množstevních kvót. Následující šok v oblasti textilního průmyslu se dotkl celé EU a způsobil jednostrannou obrannou reakci, kdy docházelo během léta 2005 k zadržování a hromadění čínského textilního zboží na vnějších hranicích EU. Vzhledem k požadavkům WTO a pravidel liberalizace svě-

tového obchodu však byli EU i její komisař pro vnější obchodní vztahy Mandelson nuceni ustoupit, stejně jako evropští obchodníci. Indie je podobnou světovou „velmocí“ levného textilu (a nejen textilu). Skutečnost, že EU již není v jednáních o liberalizaci světového obchodu hráčem, jenž by mohl diktovat, ale naopak je stále častěji nucena ustupovat, jak indikuje i průběh současných jednání WTO o světovém obchodu se zemědělskými produkty a produkty duševního vlastnictví, naznačuje, že ani jednání o vnějších vztazích, která se vyhýbají citlivým tématům vnitřní politiky EU nelze považovat z hlediska ČR za „odpočinková“.

Budoucnost EU ve světle evropských volebních změn

Ačkoli je EU často prezentována jako jednolité celek a útvar, který by měl snad v budoucnosti vytlačit a nahradit rovinu národních států, vyvrací toto přání fakt, že k nejdůležitějším politickým událostem Evropy s výrazným vlivem na směr událostí odehrávajících se také na úrovni EU, patří parlamentní volby a obměny exekutivy v klíčových členských státech.

Na podzim 2005 došlo k politickým změnám vyvolaným volbami ve dvou velkých státech EU, z nichž jeden je zakládajícím členem, kvůli němuž de facto (dle některých interpretací integračního procesu) byla ES, respektive Evropské společenství uhlí a oceli, založena, a druhý je největším novým členem s ambicí (dle některých komenářů) být jakýmsi politickým „leaderem východu EU“. Řeč je o Německu a Polsku.

EU a německé volby

V Německu se po patovém volebním výsledku pod vedením Angely Merkelové utvořila široká pravo-levá koalice složená z SPD, CDU a CSU. Z hlediska ČR náleželo k nejzajímavějším bodům povolebního vývoje v Německu původní obsazení křesla ministra financí předsedou bavorské CSU Edmundem Stoiberem, který se nikdy příliš netajil svými sympatiemi k nějaké formě vyrovnání historického vztahu Čechů a sudetských Němců, podporou jejich nároků na možné odškodnění a voláním po právní anulaci tzv. Benešových dekretů.

Stoiber původně plánoval v rámci své funkce ministra financí spojit též pravomoci člena vlády odpovědného za německou politiku vůči (a v rámci) EU. Stoiber však nakonec 31. října oznámil své rozhodnutí, že do pravolevého kabinetu Merkelové nevstoupí. Rozhodnutí kritizovala Stoiberova mateřská CSU, jejíž představitelé počítali s tím, že

v osobě Stoibera coby ministra financí zodpovědného též za evropské záležitosti získá CSU, jako de facto regionální strana, klíčovou kontrolu nad německým čerpáním ze strukturálních fondů pro regionální politiku, i nad účastí Německa v rámci COREPER (Výboru stálých zástupců, jakési „první instance“ Rady ministrů, v níž se legislativní návrhy projednávají a připomínkují nejdříve, ještě než se dostanou na stůl jednotlivým ministrům členských států).

Vláda Merkelové a evropské otázky

Z hlediska „evropské“ politiky nová vláda Merkelové ohlásila relativní kontinuitu s politikou předchozí Schröderovy vlády, zejména pokud jde o postoj k nové legislativě týkající se chemického průmyslu REACH (Německo reflektuje zájmy velkých chemických producentů, z nichž řada je právě z Německa, a dává najevo obavy z přílišné regulace, kterou program přináší), chce navázat na opatrný až negativní postoj Schröderovy vlády k příliš velkorysému nastavení nové směrnice o liberalizaci trhu se službami (opět s ohledem na otázku tzv. „sociálního dumpingu“ bezpodmínečně požaduje vyškrtnutí principu originality ze směrnice, který by umožňoval volné poskytování služeb v kterémkoli členském státě za podmínek totožných s těmi, z něž poskytovatel pochází a v nichž získal pro svůj obor kvalifikaci).

Podpoří zřejmě Francii v jejím trvání na platnosti zemědělského „kompromisu“ ze zasedání Evropské rady v roce 2002, který předpokládá zachování dosavadních parametrů financování CAP až do roku 2013 bez hlubších reforem, jež nyní požaduje např. Velká Británie.

Znepokojivé z pozice nových členských států je to, že se nová vláda ve své koaliční úmluvě přihlásila k prohlášení, že považuje daňovou politiku a politiku investičních pobídek ze strany nových členských států (explicitně přitom hovoří o 8, nikoli o 10 nových členech, je tedy evidentní, že německé obavy směřují vůči někdejšími postkomunistickým zemím) za jednoznačný „sociální dumping“, který přispívá k odlivu investic a představuje ohrožení pro německou zaměstnaneckou politiku. Stejně lze interpretovat pozici vůči eventuelnímu zpřístupnění trhu práce občanům nových členských zemí.

Na jaře 2006 vyprší první dvouletá perioda, po níž se mohou staré členské státy, jež dosud neotevřely svůj pracovní trh novým členským zemím, rozhodovat, zda trvají objektivní důvody ohrožení jejich pracovního trhu, pro něž přijaly zmíněné rozhodnutí. Finsko již oznámilo, že pravděpodobně svůj pracovní trh novým členům otevře, tedy že neprodouží

přechodné období o 3 roky (dle schématu 2+3+2, jež předpokládá přístupová smlouva). Navazuje tak na dosavadní zkušenosti Velké Británie, Švédska a Irsku, které své pracovní trhy novým členům zpřístupnily, což navzdory přílivu více než 200 tisíc nových pracovních sil (převážně z Polska a Pobaltí) jejich pracovní trh významným způsobem nestabilizovalo. Nová německá vláda naproti tomu ohlásila, že počítá s prodloužením přechodného období pro volný pohyb pracovních sil z nových členských států, a to minimálně na další 3 roky z důvodu přetrvávajících obav o svůj pracovní trh.

Nová vláda se prozatím se nevyjádřila k citlivé otázce rozšiřování EU o Turecko, jíž Schröderova vláda vyjadřovala vesměs opatrnou podporu, nová předsedkyně vlády Merkelová je však známa skeptičtějším postojem k tureckému členství.

Na rozdíl od bývalé vlády oznamuje nový kabinet, že bere vážněji podmínky Paktu růstu a stability, jež Schröderovo Německo porušovalo, zejména pokud jde o nápravu rozpočtových deficitů přesahujících povolená 3% HDP (do roku 2007), za nichž by Německo fakticky nemělo splňovat jedno z kritérií eurozóny (za rok 2005 dosáhne rozpočtový deficit dle odhadů 4% HDP Německa, což je zhruba na úrovni ČR, která je v současnosti považována za zemi nesplňující zejména z těchto důvodů podmínky přijetí eura). Německo hodlá použít na sanaci těchto skutečností částečně metodu úspor veřejných výdajů, spíše však metodu vyššího daňového zatížení a kalkulaci s možnými výnosy z privatizace.

Poněkud překvapivě se kabinet Merkelové v listopadu přihlásil k otázce, která během podzimu poněkud ustoupila do pozadí ve stínu jednání WTO, rozpočtových otázek a nepokojů ve Francii: problému „k ledu uložené“ evropské ústavy. Ústy své předsedkyně Merkelové se nová německá vláda přihlásila k myšlence, že by možná stálo za to dokument oživit, což lze interpretovat jako další ze značných zklamání pro ty, kdo věřili, že nový kabinet Merkelové bude v klíčových otázkách evropské budoucnosti postupovat přece jen jinak než předchozí Schröderova vláda.

Je prozatím spekulativní otázkou, zda je třeba začít se skutečně obávat některých bodů „Schröderovsko-Merkelovského“ kurzu, jež nová německá vláda přijala, nebo brát jako určitý kolorit skutečnost, že je v evropských podmínkách považováno za „slušnost“ vyjádřit se rétoricky ve smyslu „ostatně soudím, že evropská ústava není mrtvá“. Stejně tak může být nutností pro vůdčí osobnost nové vlády přijmout určité ústupky v rámci nelehké konfigurace široké koaliční vlády, u nichž může časem dojít ke tříbení a přizpůsobování konkrétní situaci. Přesto proza-

tímní kroky nové německé vlády ve věci evropské politiky nevěstí pro stoupence liberalizace a uvolnění evropského dirigismu, vyrovnání podmínek nových a starých členských zemí, euroskeptiky či „eurorealisty“ příliš mnoho pozitivního.

Rozšiřování EU

Rumunsko a Bulharsko

Připravované rozšíření EU o Rumunsko a Bulharsko je na pořadu plenárního zasedání EP ve dnech 14.- 17. listopadu.

Jako podklad pro jednání vydal Výbor pro zahraniční věci EP zprávu o tom, že EP hodlá podpořit přistoupení obou zemí 1. ledna 2007, tedy již téměř za rok, a to navzdory problémům, které se v přístupovém procesu vyskytují. Odhalily je zprávy Komise o progresu obou zemí v přístupovém procesu, zveřejněné 25. října.

Komise se v komentáři k nim vyjadřuje zdrženlivěji než EP, hovoří o tom, že celý proces musí být ještě podroben revizi v květnu 2006 a navrhuje dokonce možné jednoleté odložení přistoupení.

Optimističtěji hovoří zpráva v případě Bulharska, kde je konstatováno, že Bulharsko bude dokonce schopno splnit přístupová kritéria přijetí sumy *acquis communautaire* relativně dříve, než toho byly ve srovnatelném čase schopny země přistoupivší v poslední vlně 1. května 2004, včetně ČR. To ovšem přeloženo znamená nikoli to, že by Bulharsko v této fázi bylo ekonomicky vyspělejší než kterákoli z deseti nových členských zemí ve srovnatelné fázi předvstupního procesu, znamená to pouze, že je Bulharsko ochotnější než byly tehdejší kandidátské státy přejímat evropské právo, implementovat je do svého právního řádu a dělá méně obstrukcí při vyjednávání výjimek ze své strany.

Západní Balkán

Na pořadu jednání Komise ve dnech 7.-9. listopadu se objevila opět i otázka dalšího budoucího rozšiřování EU. Komise jednak prezentovala strategický dokument týkající se postupu procesu přistoupení a přibližování nových zemí za rok 2005, dále se zabývala stanoviskem k možnému budoucímu přistoupení Makedonie k EU, k rozvoji partnerství s dalšími zeměmi západního Balkánu (Chorvatsko, Srbsko a Černá Hora včetně Kosova, Bosna a Hercegovina, Albánie) a dalšími návrhy na vytvoření určité formy přístupového partnerství s Tureckem a Chorvatskem.

Další postup EU na poli rozšiřování lze tedy zhodnotit takto: Jedním z předělových bodů bylo beze sporu říjnové rozhodnutí o zahájení přístupových rozhovorů s Tureckem a Chorvatskem. Přesto otáz-

ka Turecka zůstává citlivá, Komise si je vědoma toho, že některé členské státy do posledního okamžiku tvrdě hájily variantu přidruženého partnerství namísto členství (Rakousko), otázku tureckého členství navíc do nového světla částečně postavily též listopadové nepokoje ve Francii, jejichž slabší ohlasy zasáhly ve velmi malé míře též Brusel a některá německá města. Nelze zavírat oči před skutečností, že nepokoje motivované do značné míry pocity sociální exkluze a frustrace propukaly především v izolovaných komunitách s majoritním podílem přistěhovalců (také Muslimů). To nastoluje otázku, zda podobným problémům v celoevropském měřítku zabrání snaha distancovat se od odlišných kultur, nebo je naopak podpoří, vcelku logicky vyvstávají otázky, které obě události spojují, jakkoli je nelze brát v příčinné souvislosti, a ptají se, jaká bude v tomto směru budoucnost EU rozšířené o Turecko, po němž k desítkám milionů muslimské menšiny, která v EU již žije přibude coby členská země islámský stát. Je předčasné a sporné spekulovat o tom, do jaké míry se listopadové události ve Francii promítnou do dalšího procesu přibližování Turecka (a zřejmě i Chorvatska, které by mohlo být tureckým případem eventuelně „zbrzděno“) k EU. Jisté jsou dvě skutečnosti: opozice vůči vstupu Turecka v EU stále existuje, na druhé straně však nelze jeho čekání do nekonečna protahovat, a to i z politických důvodů.

Zpráva o stavu přístupových jednání s Tureckem zveřejněná Komisí 9. listopadu upozorňuje na to, že z čistě ekonomických hledisek Turecko již nyní kritéria členství v EU splňuje (s ohledem na nynější kodaňská kritéria), z politického hlediska však přetrvávají rezervy.

Diskvalifikace Ukrajiny?

Druhou skutečností vyplývající z jednání evropských institucí v první polovině listopadu je to, že se určitým způsobem přihlásily k prioritě západního Balkánu coby další oblasti, do níž bude s největší pravděpodobností směřovat následující rozšiřování EU.

Tato skutečnost vyvolala komentáře poukazující na to, že EU právě ve prospěch západního Balkánu v poslední době zcela opomíjí možné rozšiřování východním směrem (především sblížení s Ukrajinou). Faktem je, že Balkán představuje oblast, za níž EU poměrně logicky přebírá zodpovědnost v politické i jiné sféře (operace Concordia v Makedonii a Althea v Bosně). EU též bere na jedné straně v úvahu ekonomické možnosti Ukrajiny, politickou nestabilitu i faktor zájmů Ruska, které představuje důležitého ekonomického i politického partnera v rámci bilaterálních summitů (konají se pravidelně dvakrát ročně). Na druhé straně rezignuje na roli

vlivného hráče na východ od svých hranic, kterou by tak rádi udržovali pouze někteří její členové (Polsko). Západní Balkán má před sebou ještě dlouhou cestu v přibližování do evropských struktur a přístup zde bude diferencovaný, prvním budoucím kandidátem na členství je pochopitelně Chorvatsko, pro ostatní státy by mohla být z objektivního hlediska kvůli válečné minulosti, přetrvávajícím politickým problémům či nízké ekonomické úrovni (Albánie) podobně vzdálena jako v případě Ukrajiny.

2.2 FINANCE EU

Finanční perspektiva 2007-2013

Otázka evropského rozpočtu, především v souvislosti s finanční perspektivou pro roky 2007-2013 se v období října a listopadu 2005 dostala na pořad jednání evropských institucí hned několikrát.

Neformální setkání hlav států a vlád EU v Hampton Court se jí pokoušelo spíše opatrně vyhýbat ve snaze zachovat srdečnost neformální schůzky. Většina komentátorů evropského dění spojuje otázku přípravy nové finanční perspektivy a řešení patové situace budoucího financování evropských politik s úspěšností či neúspěšností současného britského předsednictví, s jeho slabostí či silou, s ochotou a neochotou Británie soustředit se na evropské otázky a „hrát roli leadera“.

Británie a finanční perspektiva 2007-2013

Seriózněji se o otázce evropských financí pro následující sedmileté období diskutovalo na schůzce Rady ministrů zahraničních věcí (Všeobecná rada) 7. listopadu. Schůzka do určité míry prokázala skutečnost, že to, co představitelé dalších členských zemí nazývají neschopností Británie a jejího premiéra vést EU, je spíše jeho neústupností v zásadní otázce, na níž se jednotlivé členské státy nedokáží shodnout: britský ministr zahraničních věcí a současný předseda Všeobecné rady zopakoval, že jeho země trvá na zásadních změnách a reorganizaci financování evropských politik.

Vyvrátil tak do určité míry spekulace, že po zářijovém „dorozumění“ Tonyho Blair a Jacquese Chiraca, které bylo na stránkách evropského tisku prezentováno jako snížení napětí v britsko-francouzských vztazích, bude Británie ochotnější akceptovat představu Francie, Německa i některých dalších evropských zemích o podobě nové finanční perspektivy. Německo, Francie, Lucembursko, Španělsko, ale i řada nových členských států (Polsko a bereme-li

v potaz především postoj zástupců současné vlády, pak i ČR) se staví za zachování dosavadních stropů pro klíčové politiky – zemědělství, strukturální a regionální politika, prostor svobody, bezpečnosti a podpora evropského občanství, nepodporují hlubší reformy financování CAP, ale naopak zdůrazňují potřebu zachování kompromisu z roku 2002 (v tomto bodě je neústupná především Francie, která považuje dosavadní reformy CAP přesunující sumy dotací od plateb za produkci k přímým platbám na hektar za dostačující a až do roku 2013 se brání jakýmkoli dalším posunům, včetně navyšování částek pro rozvoj venkova, určených v předběžném návrhu nové finanční perspektivy majoritně pro nové členské státy, případně Rumunsko a Bulharsko) a částečně podporují tlak na zkrácení či úplné zrušení britského rabatu.

Straw spolu s britským ministrem pro evropské záležitosti Douglasem Alexandrem naopak de facto zopakovali postoj, který v červnu 2005 „zablokoval“ jednání Evropské rady o nové finanční perspektivě a rozchází se tak názorově s většinou členských zemí, které se na listopadovém zasedání Všeobecné rady přiklonily k variantě, aby se EU vrátila k původnímu návrhu lucemburského předsednictví, které nastavovalo celkový rozpočtový strop na výši 1,06 % GNI EU a především – nepočítalo s žádnými obsahovými a systémovými změnami financování jednotlivých politik.

Problémem částečně zůstává to, že britský postoj k reformě evropského financování je napadán ve snaze poukázat na to, že Británii se jedná především o zachování výše svého rabatu. Původní lucemburský návrh hovořil o snížení částky navracené Británii na 5,5 mld. euro ročně, což Straw považuje za nepřijatelné. Skutečností však je, že i přes rabat, který každoročně navrácí Británii 60 % jejích příspěvků do evropského rozpočtu, zůstává tato země čistým plátcem.

Zástupci nových členských států sice nepodporují postoj, jaký k rozpočtovým otázkám zaujímá Francie či Španělsko, bezvýhradně, zdůrazňují však především nutnost dosáhnout konsensu do konce prosince 2005.

Tento hlas je slyšet zejména od zástupců Polska. To lze vykládat na jedné straně jako tlak vyvíjený vůči Velké Británii, aby ustoupila, na druhé straně by tak bylo konsensu dosaženo ještě za britského předsednictví, před tím, než jej převezme Rakousko, další z čistých rozpočtových plátců.

ČR a evropské finance

Zajímavá je pozice ČR, a to z dvojího hlediska. Díky formulaci přístupových smluv nezískává ČR stejně jako další nové členské státy po celé sedmi-

leté období nové finanční perspektivy (tedy až do roku 2014) 100% přímých zemědělských plateb. Na rozdíl od Francie tedy může ČR podporovat přesun většího množství prostředků z přímých plateb do rozvoje venkova, kde pro nové členy neplatí přechodná období či omezení. Tento přesun financí však dle posledních jednání mezi zástupci Komise a členských států, která se odbyla právě na listopadové schůzce Všeobecné rady, nepřekročí 1% prostředků určených na zemědělství, což vzhledem k objemu zemědělského rozpočtu, jaký má zachovávat i nová finanční perspektiva, nestojí ani příliš za komentář. Druhé specifikum české pozice spočívá v tom, že její představitelé jsou často nuceni čelit skutečnosti, že ČR již nemusí splňovat všechna plánovaná kritéria pro čerpání částek ze strukturálních fondů pro období 2007-2013 (dle nových návrhů Komise v souladu s cíli Lisabonské agendy).

Na posledním zasedání Všeobecné rady se ohradil ministr zahraničí Svoboda proti tomu, že se plánuje navyšování finančních prostředků u strukturálních fondů, které lze čerpat prostřednictvím programů s cílem zvýšení konkurenceschopnosti (tedy často nové programy určené např. pro rozvoj malých a středních podniků).

ČR ovšem díky svým ekonomickým a jiným parametrům nebude schopna dosáhnout na podmínky pro čerpání prostředků právě z těchto programů. Dostává se tak do pozice známé de facto v prostředí každého přerozdělování a „přídělové“ politiky – prostředky jsou omezeny, lze je proto přidělit jen některým, nejvíce doplácet ti, kdo již nejsou dostatečně „chudí“ na to, aby na tyto příděly dosáhli, a přitom nejsou natolik „bohatí“, aby je v prostředí ostatních nepotřebovali. Lze očekávat, že vyslovené „protesty“ ministra Svobody nebudou v rámci Rady příliš efektivní, již jen s ohledem na to, že země relativní síly ČR musí pro prosazení svého postoje především hledat v Radě spojence mezi podobně „postiženými“ členskými státy. Jako např. v případě nového fondu, který má bojovat proti účinkům globalizace. Myšlenku vytvoření takového fondu uvedli během neformálního jednání Evropské rady v Hampton Court nejvyšší představitelé některých členských států (velmi jej podporuje např. Francie). Přesouvání finančních prostředků do těchto nových zdrojů, které by zřejmě spíše směřovaly mimo EU, do zemí třetího světa, nepodpořila právě ČR spolu s Rakouskem a některými dalšími menšími členskými státy.

Legislativní pozadí

V případě nové finanční perspektivy je tedy nyní na Komisi a na Velké Británii, aby vypracovaly nové návrhy, které se stanou předmětem dalšího jednání Všeobecné rady 21. listopadu.

Komisařka pro rozpočet Grybauskaitė již vyzvala Británii, aby její návrh byl co možná nejkonkrétnější, lze však očekávat, že právě v konkrétních bodech se předsednická země s Komisí střetne a že ke konsensu z tohoto důvodu nedojde. Poslední možností dovést jednání o finanční perspektivě k dohodě v tomto roce bude zasedání Evropské rady plánované na 15.-16. prosince. V zákulisí se však čím dál více hovoří o možnosti nedosažení konsensu v prosinci a o opětovném přesunutí agendy včetně dalších důležitých otázek budoucnosti evropské integrace na summit v březnu 2006 pod předsednictvím Rakouska.

2.3 JUSTICE A VNITRO

Tajné věznice CIA?

Navzdory důležitým otázkám nové legislativy související s bojem proti terorismu, ochranou a zadržením citlivých osobních dat, harmonizací v oblasti trestního práva a diskusí o harmonizaci v oblasti práva finančního, zaujímala v rámci justice a vnitra v první polovině listopadu klíčové místo otázka související spíše s vnějšími vztahy EU či s otázkou působení EU navenek coby aktéra globální politiky než se samotnou otázkou vnitřní bezpečnosti.

Pozornost evropských médií vyvolala v listopadu otázka, na níž založili někteří poslanci EP i četné interpelace vůči komisaři pro oblast justice a vnitra Frattinimu – otázka možnosti existence utajovaných věznic CIA na území nových členských států, v nichž by měli být drženy bez vědomí samotné EU osoby spjaté s teroristickou činností na Blízkém východě i v Evropě, jež zadržela v posledních letech americká tajná služba.

Skutečností je, že spekulace, vůči nimž byl interpelován komisař Frattini vyvolal původně americký tisk, který přinesl zprávy, že příslušníci Al-Káidy (termín, jímž jsou v evropském i jiném tisku často „šmahem“ označovány všechny osoby podezřelé z teroristické činnosti či jejímu napomáhání) jsou drženi a vyslýcháni (za krutých podmínek) v někdejších táborech pro politické vězně na území bývalého sovětského bloku, z nichž některé jsou údajně i na území současných členských států EU. V podezření se ocitlo Polsko, pobaltské státy či dokonce Slovensko, některé zpravodajské agentury přinesly zprávy o tom, že letadlo CIA se zadrženými osobami přistálo i na pražské Ruzyni. Všechny obviněné země nařčení odmítly, komisař Frattini se vyjádřil v tom smyslu, že vůči státům, které by takové podmínky přechovávání vězňů na svém území povolily, by byly s největší pravděpodobností uplatněny nejprísnejší mechanismy včetně pozastavení hlasovacích práv

v evropských institucích, což současné primární právo umožňuje. Lze jen doufat, že podobná nařčení nevyvolají v EU cosi jako „hon na čarodějnice“ z řad nových členských států, což naštěstí (zatím!) nepatří k metodám politiky EU, v jejímž rámci jsou problémy spíše bagatelizovány.

Kromě kauzy údajných utajovaných věznic CIA na území EU zaujímala pozornost Komise v oblasti justice a vnitra otázka finanční podpory přeshraniční spolupráce orgánů činných v trestním řízení. Komisař Frattini ohlásil plánované vyčlenění částky přesahující 16 mld. euro pro program nadnárodní spolupráce policejních a justičních orgánů v trestních věcech Aegis.

Otázka ekonomické migrace

Na pořad plenárního zasedání EP 26. října se dostala též otázka akceptace pravidel společné imigrační politiky EU.

Ačkoli v rámci rozhodnutí Evropské rady v Haagu v říjnu 2004 a následného rozhodnutí Rady ministrů vnitra EU byla otázka ilegální migrace převedena do mechanismu hlasování QMV a do první pilíře, tedy de facto do majoritní pravomoci nadnárodních institucí včetně legislativního monopolu Komise, otázka legální migrace zůstává ve 3. pilíři, tedy na majoritní odpovědnosti Rady, EP je pouze konzultován.

Ekonomická migrace na plenárním zasedání EP

Z říjnového hlasování pléna EP vyplývá, že poslanci nejsou zajedno v podpoře společných pravidel evropské migrační politiky, včetně ekonomické migrace, tedy migrace za prací.

Tato otázka pokrývá též problémy pracovního práva či občanských práv pro přistěhovalce apod. Se sjednocením těchto pravidel vyjádřilo během hlasování pléna 26. října souhlas 259 poslanců, 85 však bylo proti a 176 se zdrželo hlasování. Poslanci tak vyjádřily, že tzv. Zelená kniha o ekonomické migraci, na níž se podílel též komisař Špidla a která měla nastínit obecné parametry pro přijetí společné imigrační politiky v rámci EU, se netěší v EP bezvýhradné podpoře. Řada poslanců např. nesouhlasí s tím, aby přistěhoval automaticky získávali v dané zemi volební právo, prosazuje naopak princip, podle něhož takové rozhodnutí přísluší výhradně tomu kterému členskému státu.

Sporné body

Jedním z nejkontroverznějšých bodů Zelené knihy o ekonomické migraci byla otázka vydávání bianco pracovních povolení se všemi právy občana dané země, tedy jakési obdoby proslulých amerických Zelených karet v rámci EU.

Tato možnost byla odmítnuta v EP těsnou většinou 282 hlasů proti, 276 pro a 37 abstencí. Parlament systém nahradil zjednodušenou procedurou získávání povolení pro práci a pobyt v EU pro občany třetích zemí, to však nemění mnoho na tom, že myšlenka evropských „zelených karet“ jako taková byla odmítnuta. To nasvědčuje, že Zelená kniha o ekonomické migraci (včetně klauzulí o podpoře přistěhovalectví a zaměstnávání kvalifikovaných pracovních sil ze třetích zemí za podmínek blízkých podmínkám omezeného jednotného pracovního trhu EU-25) představovala skutečně vysoce kontroverzní část evropské legislativy, která v řadě bodů ztroskotala právě na negativní volbě ze strany EP. Jak již bylo výše zmíněno, poslední slovo má dle platného primárního práva (v době neplatnosti euroústavy) v legislativním procesu o této otázce Rada, která jediná může rozhodnout, zda bude brát na body, v nichž EP vyjádřil nesouhlas, zřetel.

2.4 ZEMĚDĚLSTVÍ

Jednání WTO

Ze současné patové situace, do níž se jednání WTO o liberalizaci dostala, obviňují představitelé EU, komisař pro vnější obchodní vztahy Mandelson a předseda Komise Barroso, vesměs USA, ale i další státy a jejich neústupnost v řadě otázek.

Snaží se přitom prosadit určitou „zdržující taktiku“ ne nepodobnou častým postupům v rámci EU při jednání o kontroverzních a důležitých otázkách v duchu zásady „lépe odložit než bolestivě řešit.“ Mandelson, který zpočátku překvapil radikálním návrhem na relativně hluboké snížení vývozních subvencí na evropskou zemědělskou produkci (až o 70%) i návrhem na snížení zemědělských cel, za nichž je do zemí EU dovážena produkce ze třetích států (s jejich pomocí je udržována tzv. komunitární preference domácího evropského zemědělského zboží, které se po trzích EU pohybuje přirozeně bez cla), a to v průměru o asi 46 %. Tím si vysloužil doslova „zuřivou“ kritiku Francie (Francouzi ovšem v této otázce nezískali podporu dalších členských států), nyní spolu s Barrosem prosazuje na jednáních WTO myšlenku, že by neměla v Hong Kongu dospět k nějakým konkrétním řešením, ale pouze k „progresu“.

Postoj EU k jednáním WTO

Komisař Mandelson přímo deklaroval, že jednání v Hong Kongu k žádným konkrétním závěrům nedospějí (což může být interpretováno

i jako oficiální pozice EU), a to z důvodů agresivní politiky USA, Brazílie, Austrálie a Nového Zélandu coby významných zemědělských exportérů, jimž Mandelsonovy návrhy na postupné omezení komunitární preference nepostačují.

Problém je v tom, že kritizované státy upřednostňují komplexní způsob vyjednávání, tedy spojování jednotlivých jednacích kapitol dohromady a jejich vzájemné podmínění (jednání o liberalizaci trhu se zbožím průmyslovým, zemědělským i se službami). Chtějí tak podmínit vlastní ústupky v liberalizaci trhů s průmyslovým zbožím ústupky EU a dalších států (např. Japonska) v zemědělství. Např. Brazílie navrhla zcela zrušit cla na dovoz náhradních dílů do automobilů či televizorů, pokud „bohaté“ země drasticky seškrtnají podpory svým zemědělcům. Společná zemědělská politika EU, která je i přes reformy stále založena na zemědělských podporách (přestože již nyní nikoli bezprostředně svázaných s produkcí, ale v podobě jednotných přímých plateb na farmu) a která díky tomu v minulosti způsobovala ES/EU problémy především v jednáních s USA, se tak nyní stává stále větším předmětem kritiky silných hráčů z někdejšího třetího světa, kteří by EU rádi donutili k podobným změnám jako USA na konci 80. let v případě dohod z Blair House (ty přímo vyvolaly následné první hlubší reformy CAP). EU však v tomto případě zatím reaguje ústy předsedy Komise Barrosa tak, že pravděpodobně obětuje spíše dohodu v rámci WTO než principy CAP. Jednání WTO však „popohání“ z druhé strany jiný časový limit – USA by rády dokončily celé kolo jednání z Dohá do června 2007, kdy vyprší jednací mandát Bushovy administrativy.

WTO a reforma cukerného pořádku

WTO také v listopadu znovu poukázala na jednu z nejkontroverznějších otázek vzájemného vztahu s EU, kterou je problém vysoce dotovaného exportu evropského cukru, související přímo i s často diskutovanou dosud nevyřešenou otázkou reformy cukerního pořádku.

WTO tlačí na EU, aby omezila svůj export cukru poté, co WTO přímo označila evropské podpory cukerního exportu za odporující jejím pravidlům. Toto rozhodnutí přitom WTO vydala již v roce 2004 a její členské země v čele s Brazílií, Austrálií a Thajskem nyní setrvávají útočí na EU otázkami, kdy hodlá této mezinárodněprávní skutečnosti přizpůsobit své chování. EU stále operuje s možností přijmout konsensus o reformě cukerního pořádku na zasedání Rady ministrů zemědělství 22. listopadu, vzhledem k přetrvávajícím rozporům mezi členskými státy je však možnost dohody diskutabilní. Evropský, silně dotovaný trh s cukrem

nezaznamenal prakticky žádnou změnu od 60. let minulého století. Podle studie provedené evropskou společností Oxfam jen během roku 2003 získalo 60 společností tehdejší EU podporu na výrobu cukru v souhrnné výši 1 mld. euro. Evropský trh s cukrem tedy i v rámci svého postavení ve světovém obchodu trpí výraznou asymetrií, kterou měla chystaná re-

forma (v rámci EU) ještě prohloubit v neprospěch nových členských zemí. Na prosazení reformy v současnosti silně tlačí komisařka pro zemědělství Boelová, proti se staví především nové členské státy, pro něž podstata reformy stále spočívá ve faktické likvidaci produkce cukru.

III. PŘEHLED KLÍČOVÝCH HLASOVÁNÍ EP A HLASOVÁNÍ SKUPINY ODS V EP¹**Plenární zasedání ve dnech 24. – 27. října**

Projednávaný návrh	Datum hlasování pléna	Výsledek hlasování						Poznámky
		Pro		Proti		Zdrželi se hlasování		
		Celkem	ODS v EP	Celkem	ODS v EP	Celkem	ODS v EP	
Costova zpráva týkající se dohody o některých aspektech leteckých služeb mezi EU a Ázerbajdžánem (A6-0230/2005) - závěrečná rezoluce ke zprávě	25. října 2005	355	8	54	0	10	0	1 posl. ODS nepřítomen
Zpráva Packové týkající se celoživotního vzdělávání (A6-0267/2005) - závěrečná rezoluce ke zprávě	25. října 2005	549	0	47	5	23	1	3 posl. ODS nepřítomni
Zpráva Grönerové týkající se programu Mládi v akci (A6-0263/2005) - závěrečná rezoluce ke zprávě	25. října 2005	547	0	76	8	12	1	
Graça Mouraova zpráva týkající se programu Culture 2007 (A6-0269/2005) - závěrečná rezoluce ke zprávě	25. října 2005	553	0	61	7	29	1	1 posl. ODS nepřítomen
Maurova zpráva týkající se transevropských dopravních a energetických sítí (A6-0283/2005) - závěrečná rezoluce ke zprávě	26. října 2005	555	8	34	0	78	1	
Zpráva Drcar Murkové týkající se potravinových doplňků (A6-0191/2005) - závěrečná rezoluce ke zprávě	26. října 2005	623	9	22	0	11	0	
Zpráva Klamtové týkající se ekonomické migrace (A6-0286/2005) - závěrečná rezoluce ke zprávě	26. října 2005	259	0	85	9	176	0	
Pittelova zpráva týkající se rozpočtu EU/financování Komise v roce 2006 (A6-0309/2005) - závěrečná rezoluce ke zprávě	27. října 2005	462	0	74	7	34	0	2 posl. ODS nepřítomni
Mavrommatisova zpráva týkající se aktivit evropského ombudsmana v roce 2004 (A6-0276/2005) - závěrečná rezoluce ke zprávě	27. října 2005	426	5	3	0	9	0	4 posl. ODS nepřítomni

¹ Přehled obsahuje pouze ta hlasování, při nichž poslanci hlasovali na vyžádání po jménech.

IV. SLOVNÍČEK

Dohodovací řízení

Také smírčí řízení. Fáze spolurozhodovací procedury, kterou Rada a EP zahajují v případě, že při projednávání návrhu legislativy nedospěly ke vzájemné shodě. Dohodovacího řízení se účastní zástupci obou institucí. Jejich případný kompromis musí odsouhlasit Rada i EP.

Druhý pilíř

Agenda společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Iniciátorem aktivit jsou vedle Komise i členské státy, Rada zpravidla rozhoduje jednomyslně, EP je konzultován.

Komitologie

Souborné označení pro výbory, jimiž si Rada udržuje kontrolu nad Komisí ve věci pravomocí, které na ni delegovala.

Komunitární preference

Jeden ze základních principů společné zemědělské politiky EU. Podle této zásady mají členské státy spotřebovat primárně zemědělskou produkci z EU.

Nařízení

Jeden ze dvou typů norem, které jsou v EU přijímány nejčastěji. Nařízení jsou přímo účinná a přímo použitelná a po svém přijetí se stávají součástí práva členských států EU.

První pilíř

Agenda jednotného trhu EU a aktivity (politiky), které na ni navazují. (Vše, co nespadá do druhého nebo třetího pilíře.) Komise má v prvním pilíři exkluzivní právo legislativní iniciativy, Rada rozhoduje kvalifikovanou většinou, EP spolurozhoduje.

Směrnice

Jeden ze dvou typů norem, které jsou v EU přijímány nejčastěji. Směrnice jsou zpravidla závazné jen co do výsledku a vyžadují přijetí národního prováděcího předpisu.

Spolurozhodování

Nejpoužívanější legislativní procedura v EU. Při spolurozhodování se na přijímání norem podílí rovným dílem Rada i EP.

Subsidiarita

Jeden ze základních principů EU. Podle principu subsidiarity se mají nezbytná rozhodnutí a normy přijímat na té úrovni, která je pro to nejvhodnější.

Třetí pilíř

Agenda spolupráce v oblasti justice a vnitra. Iniciátorem aktivit jsou vedle Komise i členské státy, Rada zpravidla rozhoduje jednomyslně, EP je konzultován.